

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΗΛΙΟΥ 14 | 1/15 ΜΑΪΟΥ 1975 | ΑΡΙΘ. 9-10

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

XVIII. Καὶ ἡμεῖς οὖν γενώμεθα ἐκ τῶν εὐχαριστούντων, τῶν δεδουλευκότων τῷ Θεῷ, καὶ μὴ ἐκ τῶν κρινομένων ἀσεβῶν. 2. καὶ γὰρ αὐτὸς πανθαμαρτωλὸς ὢν καὶ μήπω φυγὼν τὸν πειρασμόν, ἀλλ' ἔτι ὢν ἐν μέσοις τοῖς ὀργάνοις τοῦ διαβόλου, 5 σπουδάζω τὴν δικαιοσύνην διώκειν, ὅπως ἰσχύσω κἄν ἐγγὺς αὐτῆς γενέσθαι, φοβούμενος τὴν κρίσιν τὴν μέλλουσαν.

2. Α' Τιμ. 1,15. 6,11. Β' Τιμ. 2,22. Ἰγνάτ., Ἐφ. 10,1. Φιλίπ., 3,12.

3. φυγὼν Σ: φεύγων I.

XVIII. 1. Αἱ φράσεις «γενώμεθα ἐκ τῶν εὐχαριστούντων, τῶν δεδουλευκότων τῷ Θεῷ» ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐν τέλει τοῦ προηγούμενου κεφ. λεχθέντα: «ἔσονται δόξαν διδόντες τῷ Θεῷ» καὶ «ἔσται ἐλπίς τῷ δεδουλευκότῳ Θεῷ». 2. Παρατηρητέα ἢ μετ' ἐμφάσεως ἐντονωτάτη δημοσία διακήρυξις καὶ «ὁμολογία» τοῦ ὁμιλητοῦ περὶ τῆς «πανθαμαρτωλότητος» αὐτοῦ. Ἐντυπωσιάζει πράγματι ἡ δημοσία αὕτη «ὁμολογία» τοῦ κήρυκος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ ἐρμηνευθῇ οὔτε ὡς ταπεινολογία, οὔτε ὡς ἐπιπολαία διαφυγὴ τῆς φωνῆς τῆς ἐλεγχομένης συνειδήσεως τοῦ ὁμιλητοῦ. Οὗτος ἐπιζητεῖ μᾶλλον διὰ τοῦ ἰδίου ταπεινοῦ παραδείγματος τῆς δημοσίας διακηρύξεως τῆς ἀμαρτωλότητός του, νὰ διδάξῃ τὴν μετὰ παρρησίας μετάνοιαν καὶ τῶν ἀκροατῶν του. Δίδει ἐπομένως ὁ ὁμιλητὴς προσωπικὴν «ὁμολογίαν», μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου, διακηρύττοντος: «Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγὼ» (Α' Τιμ. 1,15), ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀκροατὰς του πῶς πρέπει νὰ αἰσθάνηται πᾶς ἀμαρτωλὸς καὶ κατὰ τοῖον τρόπον ὀφείλει νὰ κατευθύνῃ τὸν βίον του, ζῶν καὶ ἐνεργῶν συμφώνως πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, τοῦ μέλλοντος νὰ κρίνῃ τοὺς ἀμετανοήτους ἀμαρτωλοὺς. — «πανθαμαρτωλόος»: Ἡ λέξις ἐλλεῖπει ἐξ ὅλων τῶν Λεξικῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὡς

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β΄.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XVIII. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν νὰ γίνωμεν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εὐχαριστοῦν καὶ ἔχουν ὑπηρετήσει εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κρίνονται ὡς ἀσεβεῖς. (Τὸ νόημα τοῦ ὁμιλητοῦ εἶναι τοῦτο. Καὶ ἡμεῖς, οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν Κύριον καὶ βαπτισθέντες, ἄς ἐπιδιώκωμεν, ὥστε νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν μερίδα ἐκείνων, οἵτινες διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου των εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸν καὶ οἱ ὅποιοι ἔχουν ὑπακούσει εἰς Αὐτόν, τηροῦντες τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς Αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς κακὰς καὶ ἁμαρτωλὰς πράξεις, ὥστε νὰ μὴ καταντήσωμεν νὰ γίνωμεν ὅμοιοι μὲ τοὺς μέλλοντας νὰ κριθοῦν ἀσεβεῖς). 2. Διότι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἐνῶ εἶμαι πανθαμαρτωλὸς καὶ ἐνῶ δὲν ἔχω ἀκόμη διαφύγει τὸν πειρασμὸν (τῆς σαρκός), ἀλλ' ἀκόμη ἐνῶ εὐρίσκομαι (περιπεπλεγμένος) μέσα εἰς τὰ ὄργανα τοῦ διαβόλου, προσπαθῶ νὰ ἐπιδιώκω τὴν δικαιοσύνην (τοῦ Θεοῦ), ὅπως ἠμπορέσω νὰ πλησιάσω κάπως εἰς αὐτήν, ἐπειδὴ φοβοῦμαι τὴν μέλλουσαν κρίσιν (τοῦ Κυρίου).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

καὶ ἐκ τῶν Λεξικῶν τοῦ Du Cange, Glossarium καὶ Sophocles. Διὰ πρώτην φοράν ἀπαντᾷ ἐνταῦθα. Νεωστὶ ἡ λ. κατέστη κοινὴ, μάλιστα συνηθεστάτη μεταξὺ τῶν μοναχῶν. — Ἀντὶ «φ ε ὑ γ ω ν» τοῦ κῶδ. I, ὁ κῶδ. Σ ἔχει «φ υ γ ὶ ν», ὅπερ ἴσως εἶναι ὀρθότερον, χωρὶς πάντως νὰ παραλλάσῃ τὸ νόημα. — Ἡ λέξις «ὄ ρ γ α ν ο ν» εἶναι πολὺσημος. Σημαίνει τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐργαζόμεθα ἢ κατασκευαζόμεν τι· τὸ αἰσθητήριον ἢ τὸ μέσον, δι' οὗ ἀντιλαμβάνεται τις τὸ μουσικὸν ὄργανον· τὸ χειρουργικὸν ἐργαλεῖον· τὸ πρὸς ἐργασίαν ὑλικόν· αὐτὸ τὸ παραχθὲν ἢ ποιηθέν, «τὸ ἔργον»· τὸ ὄργανον τοῦ διανοεῖσθαι, κ.ἄ. Ἐνταῦθα λαμβάνεται ἐν μεταφορικῇ ἐννοίᾳ καὶ σημαίνει «τὴν τέχνην», «τὰ τεχνάσματα», «τὰ ἐπινοήματα», «τὰ μέσα», τὰ ὅποια μηχανεῦται ὁ διάβολος, ἵνα παρασύρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἁμαρτίαν. — «δ ι κ α ι ο σ ὑ ν η ν δ ι ὠ κ ε ι ν»: πρβλ. Α' Τιμ. 6,11. Β' Τιμ. 2,22. — «κ ἄ ν» = κάπως, ἐν πάσῃ περιπτώσει, κάποτε. Πβλ. καὶ Ἰ γ ν., Ἐφ. 10,1: «κἄν ἐκ τῶν ἔργων». — «ἐ γ γ ὺ ς α ὕ τ ῆ ς γ ε ν ἔ σ θ α ι»: πβλ. καὶ κεφ. VII, 3, ὡς καὶ Φιλιππ. 3,12: «οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ».

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Χριστός ἀνέστη!

Εἶναι γλυκνιάτη καὶ εὐφρόσυρος πρόορσις τῶν χριστιανῶν μεταξὺ τῶν, ἀπὸ τοῦ Πάσχα ἕως τῆς Ἀναλήψεως. Μᾶς τὴν ἐκκληροδότησαν οἱ πατέρες μας ὡς χαιρετισμὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸν παρασύρῃ εἰς ἀχρησίαν ἢ ψύχρανσις τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων, πὸν παρατηρεῖται εἰς τοὺς καιροὺς μας. Αὐτὸς ἄς παρασύρῃ εἰς τὸ περιθώριον τοὺς ἄλλους, τοὺς «κοσμικοὺς» χαιρετισμοὺς. Εἰς τὰς δύο αὐτὰς φαιδρὰς καὶ θριαμβευτικὰς λέξεις συμπικνοῦνται καὶ λάμπει δλόφωτον τὸ ὀρθόδοξον πασχάλιον βίωμα. Εἶναι ἕνας χαιρετισμὸς - ὁμολογία, τὸ μικρότερον ἀλλὰ καὶ πλεόν θερμὸν Δοξασιτὸν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τὸ «Χριστὸς ἀνέστη!» καὶ ἡ ἀπάντησις «Ἀληθῶς ὁ Κύριος!» ἄς ἀκούονται καὶ ἐφέτος εἰς τὰς οἰκίας, τοὺς δρόμους, τὰς πλατείας καὶ παντοῦ ἄλλοῦ μεταξὺ τῶν πιστῶν.

«Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι».

Ὁ ἡμερησίος Τύπος ἠσχολήθη προσφάτως ἐπὶ ἐβδομάδας ὀλοκλήρους μὲ ἐν φρικασικὸν γερονός, τὸ ὁποῖον συνεκλόνησε τὴν Κοινὴν Γνώμην. Πρόκειται περὶ τοῦ θανάτου μιᾶς νέας ἐκ καταχρήσεως ναρκωτικῶν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, κειμένην ἐπὶ κεντρικῆς πλατείας τῶν Ἀθηνῶν. Αἱ ἐφημερίδες ἐσχολίασαν τὸ συμβᾶν μὲ βαθὴν αἰσθημα εὐθύνης τοῦ χρέους τῶν ὡς ὁργάνων ἐνημερώσεως καὶ κοινωνικῆς διαφωτίσεως τοῦ λαοῦ μας. Ἐπεσήμαναν δὲ ὁμοφώνως, καὶ ὀρθότατα, ὅτι τοιαῦτα κρούσματα, σημειωθέντα ἐφέτος καὶ πέρουν ἐπανεπιλημμένως, ἀποδεικνύουν πεπλανημένην τὴν ἰδέαν πὸν ἔχομεν, ὅτι ἡ Χώρα μας ἀπλῶς εἶναι διαμετακομιστικὸς σταθμὸς τῶν προϊόντων τοῦ «λενκοῦ θανάτου», τὰ ὁποῖα προμηθεύει ἡ Ἀνατολὴ εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν δυτικῶν Χωρῶν (Ἐυρώπης καὶ Ἀμερικῆς). Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι καὶ ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἰδίως μεταξὺ τῶν νέων, γίνεται κατανάλωσις. Γονεῖς λοιπόν, Σχολεῖα καὶ Ἐκκλησία πρέπει ν' ἀποδυστοῦν εἰς προσπάθειαν διαφωτισμοῦ τῆς νεότητος ὡς πρὸς τὸν φοβερόν αὐτὸν κίνδυνον, ὁ ὁποῖος τὴν ἀπειλεῖ. «Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι», διὰ νὰ ἀναχαιτίσωμεν ἐγκαίρως τὸ κακόν.

Ὁ Κινηματογράφος καὶ τὰ παιδιά.

Ὁ Κινηματογράφος, λόγῳ τῆς Τηλεοράσεως, διέρχεται σήμερον οικονομικὴν κρίσιν σοβαράν. Παρὰ ταῦτα, αἱ αἰθουσαὶ προβολῆς δὲν εἶναι κεναί. Ἔστω καὶ ἀρατοί, οἱ θεαταὶ δὲν λείπουν. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ γονεῖς μὲ τὰ τέκνα των. Βεβαίως, δι' αὐτά, δὲν εἶναι ἐπιτρεπταὶ ὅλαι αἱ ταινίαι. Εἰδικὴ κρατικὴ Ἐπιτροπὴ, ὡς γνωστόν, διαχωρίζει τὰς ταινίας εἰς καταλλήλους καὶ μὴ καταλλήλους δι' ἀνηλικούς. Ἄλλ' ἡ προστασία τῆς ἁώρου ἡλικίας δὲν διασφαλίζεται ἀπολύτως. Κατὰ τὴν προβολὴν ταινιῶν ἀβλαβῶν διὰ τὴν τροφικὴν ἡλικίαν προβάλλονται, ἐνδιαμέσως, σκηναὶ ἐκ τῶν ἔργων, τὰ ὅποια προσεχῶς θὰ ἐμφανισθοῦν ἐπὶ τῆς ὁθόνης. Καὶ τὰ ἔργα αὐτά, συχνάκις, εἶναι ἀκατάλληλα. Οὕτω, ἔστω καὶ δι' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας, τὸ ψυχοφθόρον θέαμα προλαμβάνει τὴν ζημιώσιν τὴν παιδικὴν ψυχὴν. Καλὸν θὰ εἶναι λοιπὸν νὰ ἀποφεύγονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς οἱ τοιοῦτοι κίνδυνοι καὶ μία σύστασις σχετικὴ ἐκ μέρους τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς αὐτοὺς κάθε ἄλλο παρὰ εἶναι περιττή.

Ὁ θερινὸς ἐκκλησιασμός.

Ἐν ὄψει τοῦ θέρους, τὸ ὁποῖον προσεγγίζει, θὰ ἔδει οἱ κατ' ἐνορίαν ποιμένες νὰ μεριμνήσουν ἀπὸ τοῦδε διὰ τὴν ἀποτροπὴν ἢ τὸν περιορισμὸν ἐνὸς κακοῦ φαινομένου, ποῦ παρατηρεῖται κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν εἰς τοὺς ναοὺς. Πρόκειται περὶ τοῦ ἀρατοῦ ἐκκλησιασμοῦ, τοῦ ὁποῖου αἴτιον εἶναι ὁ καύσων. Οἱ χριστιανοὶ μας πρέπει νὰ ἔχουν συνειδητοποιήσει τὴν ἀλήθειαν ὅτι τὸ αἴτιον τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ, τοῦλάχιστον μόνον του, τὴν μὴ προσέλευσιν εἰς τὸν ναόν, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῶν Κυριακῶν. Κατὰ τὴν διάρκειάν της, μάλιστα, περιλαμβάνουσαν τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας, καθ' ἃς ἡ ἡμέρα δὲν προφθάνει νὰ γίνῃ ἐξαιρετικῶς θερμὴ, ἡ δικαιολογία περὶ καύσωνος δὲν εὐσταθεῖ πολὺ. Ἄς φροντίσουν λοιπὸν οἱ ἐφημέριοί μας νὰ διαφωτίσουν ἐγκαίρως τὸ ποιμνίον των σχετικῶς. Θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς ἀποτελέσματα.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

Ἔτος τῆς γυναικός

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ*

Δ'

Αἱ διακόνισσαι ἀναμφιβόλως ἀνήκον εἰς τὸν κλῆρον. Τὸ ὅτι ἡ φράσις τοῦ Ἐπιφανίου «διακονισσῶν τάγμα ἐστὶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς τὸ ἱερατεῦειν» (Κατὰ αἰρέσεων, 79,3, ἐν Migne Ἐ.Π. 42,474-475) οὐδὲν μαρτυρεῖ ἐναντίον τῆς κατατάξεως τῶν διακονισσῶν εἰς τὸν κλῆρον, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ αὐτὸς ἐκκλησιαστικὸς πατὴρ ἐν τῇ αὐτῇ παραγράφῳ ὑπομινῆσκει, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀναμφισβητήτως εἰς τὸν ἀνώτερον κλῆρον ἀνήκοντες διάκονοι δὲν τελοῦν τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας: «Καὶ γὰρ οὔτε διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησάν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα» (Ἐνθ' ἀνωτ.).

Ἡ τάξις τῶν διακονισσῶν εἶναι «ἐκκλησιαστικὴ τάξις» καὶ «ἱερά τάξις», ἡ δὲ διακονία αὐτῆς εἶναι «ἱερά διακονία» (6η Νεαρά Ἰουστινιανοῦ). Ἡ σωφροσύνη καὶ ἀγνότης τῆς διακονίσσης εἶναι τι «ὀφειλόμενον τῇ ἱερωσύνῃ», δηλ. εἰς τὸ κληρικὸν ἀξίωμα. Κατὰ τὴν «Διδασκαλίαν» κατέχει λίαν τιμητικὴν εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου θέσιν, καθ' ὅσον ἐν αὐτῇ ἀφ' ἐνὸς τονίζεται, ὅτι οἱ διάκονοι καὶ αἱ διακόνισσαι ἀνήκουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ λειτουργημὰ καὶ εἶναι ὡς μία ψυχὴ ἐν δυσὶ σώμασι καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐπίσκοπος παραλληλίζεται πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, ὁ διάκονος πρὸς τὸν Χριστόν, ἡ διακόνισσα πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ οἱ πρεσβύτεροι πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Καὶ ἐν τῷ κς' κεφαλαίῳ τοῦ Β' βιβλίου τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθεται «εἰς τίνος τύπον καὶ ἀξίαν ἕκαστος τῶν ἐν τῷ κλήρῳ τέτακται παρὰ Θεοῦ» (Migne Ἐ.Π. 1, 665-669), ἐπαναλαμβάνονται τὰ ὑπὸ τῆς «Διδασκαλίας» λε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

γόμενα: «Οὗτος ὁ (ἐπίσκοπος) ὑμῶν ἐπίγειος [Θεὸς] μετὰ Θεόν, ὃς ὀφείλει τῆς παρ' ὑμῶν τιμῆς ἀπολαύειν... Ὁ γὰρ ἐπίσκοπος προκαθεζέσθω ὑμῶν... Ὁ δὲ διάκονος τούτῳ παριστάσθω ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ καὶ λειτουργεῖτω αὐτῷ ἐν πᾶσιν ἀμέμπτως, ὡς ὁ Χριστὸς, ἀφ' ἑαυτοῦ ποιῶν οὐδέν, τὰ ἀρεστὰ ποιεῖ τῷ Πατρὶ πάντοτε. Ἡ δὲ διάκονος εἰς τύπον τοῦ Ἁγ. Πνεύματος τετιμήσθω ὑμῖν, μηδὲν ἄνευ τοῦ διακόνου πράττουσα ἢ φθεγγομένη, ὡς οὐδὲ ὁ Παράκλητος ἀφ' ἑαυτοῦ τι λαλεῖ ἢ ποιεῖ, ἀλλὰ δοξάζων τὸν Χριστόν, περιμένει τὸ Ἐκείνου θέλημα... Οἱ τε πρεσβύτεροι εἰς τύπον τῶν ἀποστόλων ὑμῖν νενομίσθωσαν, διδάσκαλοι ἔστωσαν θεογονσίας...» (Μigne Ἑ.Π. 1, 668).

Κατὰ τὴν «Διαθήκην τοῦ Κ. ἢ. Ἰ. Χ.» αἱ διακονικὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργήματα ἔχουσαι χῆραι ἀνήκουσιν εἰς τὸν κλῆρον, τασσόμεναι πάντοτε μετὰ τὸν ἐπίσκοπον, πρεσβύτερον καὶ διάκονον καὶ πρὸ τοῦ ὑποδιακόνου καὶ τοῦ ἀναγνώστου. Οὕτως ἢ ἐν τῷ Χειροτονικῷ τῆς «Διαθήκης» ὑπάρχουσα χειροτονία τῆς χήρας-διακόνου τάσσεται εὐθὺς μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ διακόνου. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσφορᾶς αἱ χῆραι-διακόνισσαι ἔχουν, κατὰ τὴν «Διαθήκην», θέσιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἰστάμεναι μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἔχουσαι θέσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν διακόνων, οἵτινες ἴστανται πρὸς τὰ δεξιὰ. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς Θ. Κοινωνίας αἱ διάκονοι-χῆραι κοινωνοῦν εὐθὺς μετὰ τοὺς διακόνους καὶ πρὸ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τῶν ὑποδιακόνων.

Ὅτι αἱ κεχειροτονημέναι διακόνισσαι ἀνήκουσιν εἰς τὸν κλῆρον μαρτυρεῖται σαφέστατα καὶ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς νομοθεσίας τῶν βυζαντινῶν χρόνων. Ὁ Ἰουστινιάνειος κώδιξ, τάσσει τὰς διακόνισσας εἰς τὸν κλῆρον, ὀμιλεῖ περὶ αὐτῶν εἰς νομοθετικὰς διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸν τίτλον «Περὶ ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν» (De episcopis et clericis). Ἡ 6η Ἰουστινιάνειος Νεαρά ἔχει τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον: «Περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειροτονεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους ἄρρενας καὶ θηλείας». Ἡ 3η Ἰουστινιάνειος Νεαρά, ἣτις φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Περὶ τοῦ

ὄρισμένον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἀγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν ἀγιωτάτων Ἐκκλησιῶν τῆς πανευδαίμονος (πόλεως)», ὀρίζει, ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγ. Σοφίας δέον νὰ ὑπηρετοῦν 60 ἱερεῖς, 100 διάκονοι, 40 διακόνισσαι («διακόνους δὲ ἄρρενας ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα δὲ θηλείας»), 90 ὑποδιάκονοι, 110 ἀναγνώσται, 25 ψάλται, τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κληρικῶν τῆς ἀγίας Σοφίας ἀνερχομένου εἰς 425, ἐκτὸς τῶν 100 ὁστιαρίων. Καὶ ὁ Βαλσαμών, ἐρμηνεύων τὸν ἱκανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης συνόδου, λέγει: «Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐξήκοντα πρεσβυτέρους, διακόνους δ' ἑκατὸν καὶ διακόνισσας τεσσαράκοντα ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἔταξεν». Ὡσαύτως Νεαρά τις τοῦ Ἡρακλείου (610-614) τάσσει τὰς διακόνισσας εἰς τὸν κλῆρον καὶ ἐπαναλαμβάνει, ὅτι ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σοφίᾳ δέον νὰ ὑπηρετοῦν 40 διακόνισσαι (Φωτίου, Σύνταγμα κανόνων I, 30 ἐν Migne Ἐ.Π. 104, 556).

Ἐν ἱεροσολυμιτικοῖς διπτύχοις τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγ. Ἰακώβου, ἀναγομένης εἰς τὸ ἔτος 1166, μνημονεύονται δις διακόνισσαι μεταξύ διακόνων καὶ ὑποδιακόνων ὡς ἐξῆς: «Ἐπι ὑπὲρ πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονισσῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ἐρμηνευτῶν, ἐπορκιστῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων...».

Κατὰ τὰς λιτανείας ἐκ τῶν διακονισσῶν «αἱ μὲν παρθένοι λευχειμονοῦσαι, αἱ δὲ χῆραι τὸ μέλαν περιβεβλημέναι ἔνδυμα, περὶ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τεταγμέναι, ἠγοῦντο τοῦ Κλήρου, φέρουσαι ὑπὸ τὸ μαφόριον τὸ διακονικὸν αὐτῶν ὠράριον μετὰ τῶν ἄκρων αὐτοῦ ἀπηρωρημένων ἔμπροσθεν» (Αἱ διακόνισσαι καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, περ. «Ὁρθοδοξία», σ. 653).

Πᾶσα διακόνισσα, ὑπαγομένη ἀμέσως ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον, ἔθεωρεῖτο ὡς ἐντεταλμένη αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ἦτο διακόνισσα «τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἣ ἐτέτακτο» καὶ ἡ διακονία αὐτῆς ἦτο «ἐκκλησιαστική». Αἱ περὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον διακόνισσαι ὑπέστησαν διωγμοὺς ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, διότι ἀκριβῶς δὲν ἐδείκνυον πρὸς αὐτοὺς τὴν ἀπαιτούμενην πρὸς ἓνα ἐπίσκοπον ὑπακοήν (Χρυσόστομος, Ἐπιστολαὶ Ἀμπρούκλη, Migne Ἐ.Π. 52, 656-660, 662-663, 718-719).

Ἡ ἐκτίμησις, τῆς ὁποίας αἱ διακόνισσαι ἀπέλαυον ἐν τῇ καθ' ὅλου Ἐκκλησίᾳ καὶ χριστιανικῇ κοινωνίᾳ, ἦτο μεγάλη. Αὐταὶ ἐθεωροῦντο ἢ προσεφωνοῦντο κατὰ τὰς περιστάσεις ὡς «δέσποιναι», «αἰδεσιμώταται», «θεοφιλέσταται», «τιμιώταται», «εὐλαβέσταται». Ἡ αἴγλη τοῦ γυναικείου διακονικοῦ ἀξιώματος ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ Σφζόμενος ἐξαίρει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ παρθένος Νικαρέτη ἢ Βιθυνή, ἀνήκουσα εἰς τὸν κύκλον τῶν περὶ τὸν Χρυσόστομον γυναικῶν καὶ διακρινομένη διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς καταγωγὴν, τὰς ἰατρικὰς αὐτῆς γνώσεις καὶ τὴν φιλανθρωπικὴν αὐτῆς δρᾶσιν, τόσον ἀπὸ μετριότητος τρόπων καὶ φιλοσοφίας αἰεὶ λανθάνειν ἐπετήδευεν», ὥστε ἐθεώρησεν ἑαυτὴν οὐχὶ ἀξίαν διὰ τὸ διακονικὸν ἀξίωμα. Ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἔτρεφον οἱ πιστοὶ πρὸς τὰς διακονίσσας, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι πλείσται ἐπιτύμβιοι ἐπιγραφαὶ καὶ ἐνίοτε καὶ ναοὶ ἐπιτύμβιοι ἀφιερῶντο εἰς αὐτάς. Ἀπόδειξις ὡσαύτως τῆς μεγάλης τιμῆς, τῆς ὁποίας ἀπέλαυε τὸ γυναικεῖον διακονικὸν ἀξίωμα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, τυγχάνει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἀφ' ἐνὸς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν, ἰδίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, πλείσται γυναῖκες ἐπιφανῶν καὶ ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν ἐθεώρουν ὡς μεγάλην τιμὴν αὐτῶν καὶ ὡς θεῖον δῶρον τὸ νὰ χειροτονηθοῦν διακόνισσαι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ὅτι ἡ Ἱστορία διέσωσε πολλὰ σχετικῶς ὀνόματα διακονισσῶν. Οὕτως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, γνωσταὶ εἶναι ἐν τῇ Ἀνατολῇ αἱ περὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον διακόνισσαι Ὀλυμπιάς, Σιλβίνα (ἢ Σαλβίνα), Πρόκλα, Ἀμπρούκλα, Σαβινιανή, Ἐλισσανθία, Μαρτυρία καὶ Παλλαδία. Ἔτεραι γνωσταὶ διακόνισσαι ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἶναι ἡ ἀδελφὴ τοῦ Μ. Βασιλείου Μακρίνα, ἡ φίλη αὐτῆς Λαμπαδία, ἡ σύζυγος τοῦ Γρηγορίου Νύσσης Θεοσεβία, ἡ Διονυσία ἐν Ἀρμενίᾳ, αἱ μετὰ τοῦ Μ. Βασιλείου συνδεδεμέναι δι' ἀλληλογραφίας θυγατέρες τοῦ Τερεντίου ἐν Σαμοσάτοις, ἡ Κελερίνα καὶ ἡ Κασσιανή, ἡ Ἀγαλλίασις ἐν Μήλω, ἡ Σοφία ἐν Παλαιστίνῃ, ἡ Ἀθανασία ἐν Δελφοῖς, ἡ Θεοδούλη ἐν Αἰγύπτῳ, ἡ Ρωμᾶνα καὶ ἡ Ἀναστασία ἐν Ἀντιοχείᾳ κ.ἄ. Ἐν τῇ Δύσει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, γνωσταὶ εἶναι αἱ διακόνισσαι Theodora, Radegunde, Daciana, Helaria, Anna, Eufimia,

ΣΠΕΥΣΟΝ ΑΝΕΥ ΑΝΑΒΟΛΗΣ

« Ὁρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι » (Ρωμ. ιγ' 11).

1. Τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς.

Πικρίαν καὶ ὀδύνην προκαλεῖ εἰς πάντα φοβούμενον τὸν Κύριον ἢ διαπίστωσης, ὅτι πολλοὶ χριστιανοί, καίτοι ἀναγνωρίζουν καὶ ἔχουν συνείδησιν ὅτι ὁ ἐν γένει βίος των δὲν εἶναι ἐνῆρμονισμένος πρὸς ἕσα ἢ πίστις εἰς Χριστὸν ὑπαγορεύει, καίτοι ἔχουν σαφῆ ἐπίγνωσιν ὅτι οὕτω βιούντες ἀνθρακας πυρὸς σωρεύουν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν» (πρβλ. Ρωμ. ιβ' 20), ἐν τούτοις συνεχίζουν τὴν πορείαν των ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπωλείας καὶ τοῦ βεβαίου θανάτου. Παρὰ ταῦτα παρατηρεῖται, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν θρησκεύουν. Ἡ προσέλευσις των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀνελλιπῆς σχεδὸν καὶ ἡ πίστις των εἰς τὸ θεῖον ἐκδηλοῦται ἐξωτερικῶς τουλάχιστον δι' εἰλικρινοῦς κατανύξεως καὶ συντριβῆς τῆς καρδίας. Παρουσιάζουν οὕτω μίαν παράδοξον ἀντινομίαν, μίαν κατ' ἐναλλαγὴν διπλῆν ὑπόστασιν θεοσεβοῦς καὶ ἁμαρτωλοῦ ὑπάρξεως, διότι ἔχουν συνείδησιν τῆς ἁμαρτωλότητός των καὶ τῆς ἐνοχῆς των ἐναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ. Γνωρίζουν ὅτι ὀφείλουν ν' ἀγρυπνοῦν διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν βελῶν τοῦ ἀντιδίκου, ὁ ὁποῖος βάλλει νυχθημερὸν τὸ ὄχυρόν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ ὅμως καθεύδουν. Καθεύδουν, διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς τοὺς παρασύρει εἰς τὴν ράθυμον κατὰ κόσμον ζωὴν. Παρασύρονται εἰς τὸν συλλογισμόν τοῦ δούλου τοῦ Εὐαγγελίου, τὸν ὁποῖον ὁ Κύριος κατέστησεν «ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον» (Λουκ. ιβ', 42). Καὶ ὅπως ἐκεῖνος, οὕτω καὶ αὐτοὶ λέγουν ἐν τῇ καρδίᾳ των: «χρονίζει ὁ Κύριός μου ἔρχεσθαι» (πρβλ. Ματθ. κδ', 48) καὶ ἀρχίζουν νὰ καταδαπανοῦν τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτοῖς περιουσίαν, νὰ ἐσθίουσιν, νὰ πίνουν καὶ νὰ μεθύσκωνται.

Εἴμεθα τάχα τόσον ἀφελεῖς, ὥστε νὰ πιστεύωμεν ὅτι μὲ τὴν

Constantia, Odocia, Alvisinda, Eufrosina, Agathe, Sergia, Ida, (Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονισσῶν, ἐν Ἀθήναις 1954, σ. 77-78, ἔνθα ἰδὲ σχετικὰς παραπομπάς).

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ἐν τῷ ναῷ παρουσίαν μας ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος πληροῦμεν τὸν Νόμον τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τακτοποιούμεθα ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτελέσεως τοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος; Τί ὠφελεῖ ἡ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ φοίτησις, ὅταν ἡ καρδιά καὶ τὸ πνεῦμα πόρρω ἀπέχουν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Πιστεύομεν ἀσφαλῶς ὅτι ἔχομεν ἀρκετὸν καιρὸν ἐμπρὸς μας, ὑπάρχει πίστωσις χρόνου, ὥστε νὰ ἀποβάλλωμεν τὸν κοσμικὸν μανθῦν καὶ νὰ περιβληθῶμεν τὸ ἔνδυμα τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ὑπολογίζομεν ἀκόμη εἰς τὸ μέγα ἔλεος καὶ εἰς τὴν μακροθυμίαν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος καὶ διὰ τοὺς σταυρωτάς Του ἐζήτησε συγγνώμην καὶ ἐπιείκειαν, καὶ πιστεύομεν ὅτι θὰ τύχωμεν, ἔστω καὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν, τῆς αὐτῆς ὑποδοχῆς, ἡ ὁποία ἐπεφυλάχθη καὶ διὰ τοὺς κατὰ τὴν πρώτην ὥραν προσελθόντας εἰς τὴν χαρὰν Ἐκεινοῦ. Ἀλλὰ τοιαῦται σκέψεις καὶ τοιοῦτοι ὑπολογισμοὶ εἶναι βλάβησφμοι καὶ μαρτυροῦν ἀσθενῆ πίστιν. Ἀποκαλύπτουν ψυχὴν διεφθαρμένην, ἡ ὁποία διαβιβρώσκει ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐπιρροῆς τῆς καὶ ἄλλας ἀγνάς ψυχάς. Σκανδαλίζει ἀθῶας ὑπάρξεις, ὡς εἶναι τὰ παιδία. Ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα χριστιανῶν γονέων, οἱ ὁποῖοι ἀντὶ νὰ χαίρουν χαρὰν μεγάλην, ὅταν βλέπουν ὅτι τὰ τέκνα των ἔλκονται ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ Χριστοῦ, λυποῦνται διὰ τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Λυποῦνται, διότι πιστεύουν ὅτι ἡ σύγχρονος ζωὴ ἀπαιτεῖ, ὡς λέγουν, ρεαλισμὸν καὶ κοσμικὸν πνεῦμα, ἡ δὲ πρὸς τὰ θεῖα προσήλωσις δὲν παρέχει ἐφόδια ἐπικρατήσεως καὶ προόδου τῶν τέκνων των ἐντὸς ἐνὸς κόσμου, ὅπου ἡ ἡθικὴ ἀποτελεῖ ἀδυναμίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἀκούομεν συχνὰ πολλοὺς νὰ συμβουλεύουν τοὺς νέους μὲ ὕψος ἐμβριθοῦς παιδαγωγοῦ. «Ἔχετε καιρὸ νὰ σώσετε τὴν ψυχὴν σας. Χαρῆτε καὶ λίγο τὴν ζωὴν!».

“Ὡστε ἔχομεν καιρὸν νὰ σώσωμεν τὴν ψυχὴν μας! Ἄς «χαροῦμε» τὴν ζωὴν! Ἀλλὰ περὶ ποίας ζωῆς γίνεται λόγος; Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι πρόκειται περὶ ἐκείνης, ἡ ὁποία προσφέρει πᾶσαν ἀπόλαυσιν τῆς σαρκός, χωρὶς χαλινόν, χωρὶς ἔλεγχον, δίχως τύψεις, χωρὶς συνείδησιν, καί, βεβαίως, μακρὰν τοῦ ἡθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Συνέπεια τοῦ πράγματος εἶναι ὁ ἐκφραλισμὸς τῆς νεολαίας, ἡ ἄρνησις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐγκληματικῶς πολιτευθέντων γονέων. Καὶ ὅταν αἱ κακαὶ ἔξεις αὐξήθοῦν καὶ ριζώσουν, αἰχμαλωτίζουσιν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν καὶ ὁ νεαρὸς βλαστὸς μεταβάλλεται εἰς δένδρον σαπρὸν, τοῦ ὁποίου οἱ καρποὶ ἀποτελοῦν πικρὰν γεῦσιν καὶ διὰ τοὺς γεννήτορας καὶ διὰ τὴν χριστιανικὴν κοινωσίαν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Τὰ δύο αὐτὰ κείμενα, ἔχει υποστηριχθῆ¹¹⁹, πῶς ἀπηχοῦσαν τὴν σκέψιν καὶ τὶς ἀπόψεις τοῦ Μητροπολίτου Καρυστίας καὶ ἔπειτα Χίου Παντελεήμονος Φωστίνῃ πού, ὅπως εἶναι γνωστό, εἶχε ιδρύσει τὸ Τάγμα τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος καὶ πού τὸν Μάρτιο τοῦ 1926 εἶχε προτείνει στὴν Ἱ. Σύνοδο τὴν σύστασιν ἑνὸς μοναχικοῦ τάγματος, τὴ δημοσίευσιν Κανονισμῶν κ.λ.π. Ἡ ἰδέα ἐξ ἄλλου τῆς στρατολογήσεως μοναχῶν ἀπὸ ὄρφανὰ παιδιὰ μοναστηριακῶν ὄρφανοτροφείων ἀποδίδεται στὸν καθηγητὴ Β. Βέλλα.

Τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἐπανανθήσεως τοῦ μοναχισμοῦ δὲν ἐλύθη μὲ τοὺς Κανονισμοὺς αὐτοὺς. Καὶ τὸ ἀντελήφθη αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μάλιστα μὲ ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου ἀνέθεσε στὸν Μητροπολίτην Κασσανδρείας Εἰρηναῖο νὰ μελετήσῃ τὸν τρόπον ἐφαρμογῆς αὐτῶν πρὸς ὄφελος τοῦ μοναχισμοῦ. Πράγματι, ὁ Μητροπολίτης Εἰρηναῖος μετὰ μελέτην τοῦ ὅλου θέματος εἰσηγήθη τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Ὀκτωβρίου 1937: 1. Νὰ συσταθῆ στὴν Ἱ. Μονὴ Μεγ. Σπηλαίου σχολὴ «πρὸς μόρφωσιν καὶ καταρτισμὸν Ἱηγουμένων καὶ Πνευματικῶν δι' ὅλας τὰς Ἱεράς τοῦ Κράτους Μητροπόλεις» κατὰ τὸ πρότυπον τῆς σχολῆς πού λειτουργοῦσε στὴ Μονὴ τῶν Ἀκοιμήτων τῆς Κων/λεως. Τὸ μέτρο ὑπεγόρευε ἡ ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσουν οἱ μονεὶς καλοὺς Ἱηγουμένους, ἀφοῦ ἦταν γνωστὸ πῶς ἡ κακὴ κατάστασις τῶν μοναστηρίων ὀφείλετο εἰς τὴν ἔλλειψιν «τῶν ἐμψυχούντων καὶ καθοδηγούντων αὐτὰς εὐσεβῶν καὶ ζηλωτῶν Ἱηγουμένων καὶ Πνευματικῶν πατέρων». 2. Σὲ ὅσας Μητροπόλεις εἶχαν πᾶν ἀπὸ δύο μονεὶς, ἡ μία νὰ ὀρισθῆ πρότυπος καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν μέσα τῆς ἑνὸς Ὀρφανοτροφείου μὲ σχολὴν μοναχῶν. 3. Ἰδρυσις καὶ λειτουργία εἰς ἄλλας μονεὶς φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ὅπως γηροκομείων, ἐπαγγελματικῶν σχολῶν ὄρφανῶν κ.λ.π. ἐφ' ὅσον συντρέχουν οἱ κατάλληλες συνθήκες. Ἐπ' ἀνδρωσις τῶν προσκυνηματικῶν μονῶν διὰ τοῦ καταλλήλου προσωπικοῦ, ὥστε νὰ ὀφε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 155 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

119. Τὴν γνώμην αὐτὴν ὑπεστήριξε ὁ Irenée Doens ἐν «Irenikon» 1971, σ. 432.

λοῦνται οἱ προσκυνηταί, καὶ 5. Εἰσαγωγή τοῦ κοινοβιακοῦ συστήματος σὲ ὅλες τὶς μονές, ἐξαιρέσει ὀρισμένων, ὅπου τοῦτο θὰ προσέκρουε σὲ μακροχρόνια ἀντίθετη παράδοσι¹²⁰.

Οἱ προτάσεις αὐτὲς ἔδωσαν ἀφορμὴ νὰ διατυπωθοῦν τότε στὴν Ἱεραρχία διάφοροι ἀπόψεις. Ἔτσι π.χ. ἓνας Ἱεράρχης εἶπε ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι χίμαιρες. Ἄλλος πρότεινε νὰ χωρισθοῦν οἱ μονές σὲ δύο κατηγορίες, σ' ἐκεῖνες ποὺ «θὰ εἶναι φυτώρια τῆς Ἐκκλησίας καλλιεργοῦσαι ἀγνὰς καὶ εὐσεβεῖς ψυχὰς καὶ εἰς Μονὰς ἐξαγνισμοῦ ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν κατὰ κόσμον»¹²¹. Ἄλλοι ἔδωσαν τὴν προτεραιότητα στὸν οἰκονομικὸ καὶ ἄλλοι στὸν ἔμψυχο πνευματικὸ παράγοντα. Ἄλλος Ἱεράρχης ἐπρότεινε νὰ συγκροτηθῇ μία μόνιμος Ἐπιτροπὴ μοναχικοῦ βίου στὴν Ἱ. Σύνοδο μὲ συμμετοχὴ εἰδικῶν προσώπων ποὺ νὰ γνωρίζουν τὰ μοναστηριακὰ ζητήματα, γιὰ νὰ μελετᾶ τὸ ζήτημα καὶ νὰ ὑποδεικνύη τὰ δέοντα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ὑπεστήριξε τὶς προτάσεις, τελικὰ δὲ ἡ Ἱεραρχία τὶς ἀπεδέχθη καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴ τῶν Ἱεραρχῶν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ἐξευρέσεως προσώπων πρὸς ἐπ'ἀνδρωσιν τῶν μονῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόπειρα αὐτὴ γιὰ ἀνόρθωσι τοῦ μοναχισμοῦ ἔπεσε στὸ κενό. Πέρασαν τὰ χρόνια χωρὶς τίποτε ἀπ' αὐτὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ.

Δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ ἀναγνωρίσουμε τὴν καλὴ τοῦλάχιστον διάθεσι σ' ἐκείνους ποὺ συντάξαν τοὺς Κανονισμούς. Ὅμως ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ ἀναγέννησις τοῦ μοναχισμοῦ μας δὲν πρέπει νὰ ἀναμένεται πὼς θὰ γίνη μὲ νομικὰ κείμενα. Χρειαζέται ἄλλου εἴδους πνοὴ καὶ κυρίως χρειάζονται ἔμπειροι πνευματικοὶ πατέρες, ποὺ σὰν μέλισσες θὰ συγκεντρώσουν κοντὰ τοὺς κι' ἄλλους, γιὰ νὰ ἀφιερωθοῦν ὅλοι μαζί στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Καὶ δυστυχῶς τὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν εὐνόησε μέχρι τώρα τὴν ἀνάδειξι καὶ τὴ στερέωσι μέσα στοὺς κόλπους τοῦ τέτοιων μορφῶν, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν πόλοι ἔλξεως. Ἄς περιορισθοῦμε ἐδῶ μόνο σ' αὐτὲς τὶς διαπιστώσεις, γιὰ τὰ αἷτια τῆς κρίσεως τοῦ μοναχισμοῦ στὴν Ἐκκλησία μας πρόκειται νὰ ἐξετάσουμε παρακάτω σὲ εἰδικὸ κεφάλαιο.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

120. Ἀρχμ. Θ. Στράγκα, ἐνθ' ἀνωτ. τ. Γ' σ. 2108-2109.

121. Ἐνθ. ἀνωτ., σ. 2110.

Ποιμαντικά θέματα

«ΕΙΡΗΝΗ ΥΜΙΝ»

Ὁ χαιρετισμὸς τοῦ ἀναστάνατος Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς Του «Εἰρήνη ὑμῖν» ἔχει ἐν ἰδιαίτερον ποιμαντικὸν νόημα. Εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονός, ὅτι ὁ χαιρετισμὸς οὗτος προτάσσεται τῆς «ἀποστολῆς» τῶν μαθητῶν. Οὕτως, καθ' ὃν χρόνον οὗτοι, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, εἶναι συγκεντρωμένοι καὶ ἀναμένουν νεωτέρας εἰδήσεις περὶ τῶν συμβαίνοντων ἐν Ἱερουσαλήμ, «ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν. . . εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν. Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ Πατήρ, ἀγῶ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον» (Ἰω. 20, 19-22).

Ὁ ἄμεσος σύνδεσμος τοῦ χαιρετισμοῦ (ἀλλὰ καὶ τῆς ἐντολῆς) τῆς εἰρήνης μὲ τὴν ἐπίσημον πράξιν τῆς ἀποστολῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου προβάλλει ἀκριβῶς τὴν βασικὴν ἀνθρωπίνην προϋπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Πρὶν ἢ ἐμφανισθῇ ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν Πνεῦμα Ἅγιον καλεῖ αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύσουν ἐσωτερικῶς. Βεβαίως προσφέρει εἰς αὐτοὺς ἤδη διὰ τῆς παρουσίας Του καὶ διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ Του τὴν εἰρήνην. Ἀλλὰ συγχρόνως καλεῖ αὐτοὺς νὰ εἰρηνεύσουν ἐσωτερικῶς καὶ νὰ ἀποβάλουν ἀπὸ τὰς ψυχὰς των τοὺς φόβους, τὰς ἀμφιβολίας, τοὺς δισταγμοὺς, τὰς «διακρίσεις τῶν διαλογισμῶν» (Ρωμ. 14, 1) καὶ πᾶν ἄλλο στοιχεῖον ἐσωτερικῆς ἀναταραχῆς καὶ συγχύσεως.

Ὡς εἶναι εὐνόητον, οἱ μαθηταὶ εἶχον πράγματι ἀνάγκην μιᾶς εἰρηνεύσεως ἐσωτερικῆς πρὶν ἢ ἀναλάβουν τὴν βαρεῖαν εὐθύνην νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον τοῦ Διδασκάλου. Ὅτι προηγήθη τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἠρέθισεν ἰσχυρῶς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν. Σχεδὸν τὸ σύνολον τῶν μαθητῶν, παρὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐνεργείας καὶ προειδοποιήσεις τοῦ Κυρίου, ἦτο ἀνέτοιμον νὰ διώσῃ τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα τοῦ ταπεινωτικοῦ πάθους τοῦ Διδασκάλου. Τὰ ἐπὶ μέρους περιστατικὰ τῆς συλλήψεως, τῆς σταυρώσεως, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ αἰφνιδίασαν τοὺς ἐπὶ τριετίαν συνοδοιπόρους καὶ συντρόφους Αὐτοῦ. Προεκάλεσαν ἐσωτερικὴν ἀναταραχὴν καὶ σύγχυσιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὰς καρδίας των. Μάλιστα ἴσως δύναται τις νὰ ἀντιληφθῇ εὐκόλως τὴν ἔντασιν τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, ἂν λάβῃ ὑπ' ὄψιν του τὸν «μακάριον» ὕπνον τῆς μικρᾶς ομάδος τῶν «ἐμπίστων» μαθητῶν,

τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος εἶχε μαζί Του κατὰ τὰς δραματικὰς ὥρας τῆς φοβερᾶς ἀγωνίας Του εἰς τὸν κήπον τῆς Γεθσημανῆ. Ὑστερα ἀπὸ τὸν ὕπνον ἐκεῖνον ἐδίωσαν, μετ' ἀπροβλέπτου ταχύτητος, συγκλονιστικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα κυριολεκτικῶς ἀνεστάτωσαν αὐτούς.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Διδασκάλου ἐκ τῶν νεκρῶν φαίνεται ὅτι ἐνέτεινε τὴν ἀναστάτωσιν αὐτῆν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς προτάσσει κατὰ τὰς ἐμφανίσεις Του τὸν χαιρετισμὸν «Εἰρήνη ὑμῖν». Οἱ μαθηταὶ πρὶν ἢ γίνουσι ἀπόστολοι πρέπει νὰ βιώσουν τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην.

Ὁ βασικὸς οὗτος ὅρος τῆς ἀποστολικῆς διακονίας ἀφορᾷ ἕκτοτε κάθε ποιμένα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη τοῦ ποιμένου εἶναι οὐσιαστικὴ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχοῦς ἀσκήσεως τῆς διακονίας του. Διότι ἄλλωστε τὸ ἔργον τοῦ ποιμένου δὲν εἶναι ἀπλῶς παιδαγωγικόν. Εἶναι κυρίως ἀναμορφωτικὸν καὶ ἀναγεννητικόν. Ἀποδέπει εἰς τὸ νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐντὸς τῶν ψυχῶν τῶν ποιμαινομένων τὴν εἰρήνην διὰ τῆς πραγματώσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀναδημιουργίας καὶ συγκροτήσεως. Πῶς ὅμως θὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο ὁ ποιμὴν, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν εἶναι κάτοχος τῆς εἰρήνης, τῆς αὐθεντικῆς καὶ πάντα νοῦν ὑπερεχοῦσης ἐσωτερικῆς καὶ δημιουργικῆς εἰρήνης;

Εἶναι δὲ γεγονός, ὅτι ὁ σύγχρονος ποιμὴν, εἴτε τὸ θέλει εἴτε ὄχι, εἶναι μέλος μιᾶς κοινωνίας, τῆς ὁποίας τὰ ἄτομα δὲν δύναται νὰ καυχῆθωσι ὅτι κατέχουν τὴν εἰρήνην. Ὁ σύγχρονος γενικῶς τρόπος ζωῆς καὶ μάλιστα τὸ πλῆθος τῶν πάσης φύσεως προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν κάθε ἄνθρωπον, συντελοῦν εἰς τὴν δημιουργίαν συγχύσεως καὶ ἀναταραχῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη θεωρεῖται σπανία περίπτωσις ἐσωτερικῆς ζωῆς. Ἐνεκα τούτου καὶ ὁ ποιμὴν δὲν δύναται νὰ κατέχῃ τὴν εἰρήνην ὡς ἐν αὐτονόητον βίωμα. Ἐξ ἄλλου ἢ φύσις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἶναι συνδεδεμένη μὲ τοιαῦτα προβλήματα, ὥστε καὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως αὐτῆς ἡ εἰρήνη τοῦ ποιμένου νὰ ἀποβαίῃ προβληματικὴ.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Κύριος προβάλλῃ τὴν εἰρήνην, ὡς προϋπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀποστολικῆς διακονίας, ἀναφέρεται ἀσφαλῶς εἰς ἐν ὄλως ἐσώτερον βίωμα. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἁρμονίαν τῶν ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν λειτουργιῶν, ἡ ὁποία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς γνησίας καὶ αὐθεντικῆς πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ ποιμένου εἰς Αὐτόν. Ἐκεῖνος ὁ ποιμὴν ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι, ὅσον ὀφείλει, ἀφωσιωμένος εἰς τὸν Ἀρχιποίμενα Χριστόν, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πλήρη ἐσωτερικὴν εἰρήνην. Διότι μερίζει τὰς διαθέσεις, τὰς ἐπιθυμίας, τὰς ἐπιτεῦξεις καὶ τὰς σκέψεις του. Διασπᾷ τὸν ἐσωτερικόν

Η ΑΘΕΙΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Ἡ ἀθεΐα ἦταν ἓνα ἰδεολογικὸν ρεῦμα, ποῦ ἔκαμε ἔντονη τὴν παρουσία του στὴ διάρκεια τοῦ περασμένου αἰῶνος. Ἦταν ἡ ἐποχὴ τοῦ θεωρητικοῦ ὕλισμοῦ καὶ ἐκαλύπτετο κάτω ἀπὸ ἓνα δῆθεν ἐπιστημονικὸν μανδῦα.

Στὴ μάχη της ὄμως μὲ τὴν Ἐπιστήμη ἡ ἀθεΐα ἐνικήθη, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἐξουθενωτικόν. Κυνηγημένη τώρα πλέον ἀπὸ τὴν ὀρθοτομοῦσαν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Ἐπιστήμη, εὔρε καινούργιον ἄστυλο, τὸν Κομμουνισμόν. Πίσω ἀπὸ τὸ Παραπέτασμα, ἐπὶ 57 συνεχῆ χρόνια, ἡ ἀθεΐα ἀγωνίζεται γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ. Ἀγωνίζεται δὲ μὲ ὄλη τὴν πανοπλίαν τῆς βίας, ποῦ διαθέτει τὸ ἄθεο καὶ ἀνελεύθερο κομμουνιστικὸν καθεστῶς.

Ὅσῳ δὲ ἐπέτυχεν ἡ ἀθεΐα στὸν ἀνελεύθερον ἐκείνον κόσμον, ποῦ εἶναι φυλακισμένος πίσω ἀπὸ τὸ σιδερόφρακτον κομμουνιστικὸν Παραπέτασμα — γιὰ νὰ ἀποδειχθῇ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ὅτι ἡ βία εἶναι ἀνίσχυρη νὰ καθυποτάξῃ τὸ πνεῦμα — φαίνεται πῶς προσπαθεῖ νὰ κερδίσῃ τώρα στὸν ἐλεύθερον Δυτικὸν Κόσμον. Σὲ χώρες τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ζοῦν σήμερα ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι λέγουν πῶς δὲν πιστεύουν σὲ τίποτα.

Αὐτὴ ἡ σύγχρονη ἀθεΐα εἶναι μίαν Βιοθεωρίαν μᾶλλον, παρά μίαν Κοσμοθεωρίαν. Εἶναι περισσότερο ἓνας τρόπος ζωῆς, στὸν ὁποῖον βολεύεται ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, παρά ἓνα ἰδεολογικὸν ρεῦμα, ποῦ ἀντλεῖ τὴν δυνάμειν του ἀπὸ τὰ δεδομένα τῆς Ἐπιστήμης. Τὴν ἀθεΐαν, σ' αὐτὴν τὴν μορφήν τοῦ πρακτικοῦ ὕλισμοῦ, τὴν ἔχουν τροφοδοτήσῃ, θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ, ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἡ ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν τῆς συγχρόνου καταναλωτικῆς κοινωνίας,

του κόσμου εἰς τόσας περιοχὰς ὅσαι καὶ αἱ ἀναζητήσεις του καὶ τὰ «ἰδεώδη» του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη τοῦ ποιμένου δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς προβληματισμοὺς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὸν Χριστόν. Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν αὐτὴν, πράγματι, ἡ εἰρήνη εἶναι προϋποθέσεις τῆς ἐπιτυχοῦς καὶ γονίμου ἀσκήσεως τοῦ παιμαντικοῦ ἔργου. Ὁ ἀναστάσιμος χαιρετισμὸς «εἰρήνη ὑμῖν» δὲν εἶναι ἐκδήλωσις τυπικῆς εὐγενείας, ἀλλὰ ἐπίσημος καθορισμὸς μιᾶς οὐσιώδους προϋποθέσεως τῆς «ἀποστολικῆς διαδοχῆς»!

ή υποβάθμισις τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, ἡ ἀνόητος προσαρμογή πρὸς κάθε τι πού λανσάρεται σάν μοντέρνο, κ.ἄ. (1).

Τὴν ἀθεΐα, σ' αὐτὴ τὴν μορφὴ τῆς βιοθεωρίας, τὴν ἔχουν τροφοδοτήσῃ καὶ ἄλλοι ἀκόμη παράγοντες, ὅπως ἡ ὑπεραξία, πού ἔδωσε ὁ ἄνθρωπος στὸν ἑαυτό του, ὁ ὑπέρμετρος νοσηρὸς ἐγωϊσμός, ἡ ἀχαλίνωτη ἐλευθερία, πού καθιερώνεται σάν ἓνα δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου μὲ προεκτάσεις πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, καὶ συνεπῶς καὶ πρὸς τὸν Θεὸν (π.χ. ἀρνοῦμαι νὰ πιστεύσω στὸ Θεό, ὄχι ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ γιατί ἀδυνατῶ νὰ Τὸν συλλάβω μὲ τὴν σκέψι μου, καὶ νὰ Τὸν ἀνατάμω μὲ τὸ λογικό μου). Ἡ ἀθεΐα αὐτῆς τῆς μορφῆς εἶναι ἀκόμη ἓνα βόλεμα, γι' αὐτοὺς πού δὲν ἀνέχονται τοὺς ἠθικοὺς περιορισμοὺς, πού ἐπιβάλλει ἡ Θρησκεία, καὶ ἀφήνουν τὸν ἑαυτό τους νὰ παρασύρεται σ' ἓνα ἠθικὸ ἐκτροχιασμό.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ σύγχρονη ἀθεΐα ἐκφράζεται μὲ δύο τρόπους. Κατὰ πρῶτον λόγον εἶναι ἡ νοησιαρχικὴ ἀθεΐα, δηλ. ὁ κλονισμὸς τῆς πίστεως, πού ὀφείλεται σὲ ἀπορίες καὶ προβλήματα σχετικὰ μὲ τὴν ὑπαρξί τοῦ Θεοῦ. Ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ γιὰ ὅλα καὶ νὰ παραδέχεται ἐκεῖνα μόνον, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχει ἀδιάσειστες ἀποδείξεις. Αὐτὴ ἡ τάσις φαίνεται σάν μιὰ «λογικὴ» ἀπαίτησις, στὸ βάθος τῆς ὅμως εἶναι παραλογισμὸς.

Ἐπειτα εἶναι ἡ βιωματικὴ ἀθεΐα, ἂν μπορούσαμε νὰ τὴν ποῦμε ἔτσι. Εἶναι δηλ. ἡ ἀθεΐα πού ἐκφράζεται στὴν πρακτικὴ ὄψι τῆς ζωῆς καὶ ὄχι στὴν σκέψι. Οἱ ἄνθρωποι τῆς κατηγορίας αὐτῆς πιστεύουν μὲν, ἀλλὰ δὲν ζοῦν, ὅπως καὶ ὅ,τι πιστεύουν. Ἄν θέλαμε νὰ ἀκριβολογήσωμε, αὐτὸ τὸ φαινόμενο λέγεται ἀσυνέπεια. Μὰ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀσυνέπεια ἀνοίγει τὴν πόρτα στὴν νοησιαρχικὴ ἀθεΐα, ὀφείλομε νὰ τὴν παραδεχθοῦμε σάν ἓνα προθάλαμο τῆς γνήσιας ἀθεΐας.

Στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο σήμερα ὑπάρχουν καὶ οἱ δύο μορφές τῆς σύγχρονης ἀθεΐας. Ἡ βιωματικὴ ἀθεΐα ἔχει ὅπωςδὴποτε τοὺς περισσότεροὺς ὀπαδοὺς.

Ἄλλὰ καὶ ἡ νοησιαρχικὴ ἀθεΐα δὲν πάει πίσω. Ἰδίως μεταξὺ τῶν νέων στρατολογεῖ ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς.

(1) Ἄς σημειωθῇ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀθεΐα, πού ἐμφανίζεται σάν ἓνας μοντέρνος τρόπος ζωῆς, εἶναι μιὰ εὐλακῶδες ἀθεΐα. Γιατί «τὸ νὰ εἶσαι ἄθεος διότι σὲ παρέσυρε — παρεξηγημένος — ὁ Δαρβίνος, εἶναι μιὰ πλάνη. Τὸ νὰ εἶσαι ὅμως ἄθεος, διότι τὸ λέει ἡ Μπριτζίτ Μπαρντῶ, αὐτὸ εἶναι κατάντημα». Βλ. Ἄλ. Ν. Τσιριντάνη. Οἱ νέοι καὶ ἡ ἐποχὴ μας, Ἀθήναι 1971, σελ. 194.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΤΙΝΑ ΜΕΤΡΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΠΡΟΟΔΟΝ

ΚΑΙ ΑΝΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ *

Παρ' ἐκάστη Ἱ. Μητροπόλει δέον νὰ λειτουργῇ φροντιστήριον Ἐξομολόγων καὶ Κηρύγματος, τὸ ὅποιον θὰ μεριμνᾷ διὰ τὴν διοργάνωσιν εἰδικῶν συνάξεων τῶν ἀσκούντων τὰ ἀνωτέρω λειτουργήματα Κληρικῶν, ὑποδειγματικῶν Θ. Λειτουργιῶν μετὰ Θ. Κηρύγματος, κυρίως δὲ καὶ ἐποικοδομητικῶν κοινῶν συζητήσεων διὰ τὴν καλύτεραν ἄσκησιν τοῦ ἔργου τόσο τοῦ Θείου Κηρύγματος, ὅσον καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἐξομολογήσεως. Πρὸς τοῦτο θεωρεῖται ἀναγκαῖον, ἵνα αἱ κατὰ καιροὺς συνάξεις γίνωνται κεχωρισμένως, τ.ἔ. τῶν Ἐξομολόγων, Ἱεροκηρύκων, Ἱερέων ἐργαζομένων εἰς φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, ἐργαζομένων εἰς φυλακάς, μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν. Εἰς τὰς ἀνωτέρω συνάξεις ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ συνεργάται του θὰ προβληματίζωνται καὶ κατευθύνωνται εἰς τὸ ποιμαντικόν των ἔργον, ἀφοῦ καταστῆ συνείδησις παρὰ τοῖς Πρεσβυτέροις ἡ ἀνάγκη συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν Ἱ. Ἐξομολόγησιν, τῆς Ἐκκλησίας.

Θὰ ἦτο δὲ δυνατόν νὰ διοργανώωνται, ἐπὶ παραδείγματι, συνάξεις Ἐξομολόγων, Ἱεροκηρύκων κ.ἄ. κατὰ διαμερίσματα τῆς Χώρας, ὡς λ.χ. οἱ τῆς Πελοποννήσου εἰς τοποθε-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 159 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Ἡ ἀθεΐα αὐτῆς τῆς μορφῆς μὲ τόλμην καὶ ἀποφασιστικότητα εἰσέδυσσε ἤδη καὶ στὴν Ὁρθόδοξην καὶ συντηρητικὴν Χώραν μας. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι ὑπάρχει κάποιος τῆ στιγμῆς αὐτῆς, πού διεκδικεῖ τὸ δικαίωμα νὰ τελέσῃ πολιτικὸ γάμον στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὸ αἰτιολογικόν, ὅτι εἶναι ἄθεος, ὁ πρῶτος δηλ. ἐπίσημα δεδηλωμένος ἄθεος Ἕλληγν (νὰ εἶναι ἄραγε Ἕλληγν αὐτός;).

Μιὰ ἐνημερωτικὴ ἀναφορὰ στὶς διάφορες παλαιότερες καὶ σύγχρονες παραλλαγὰς τῆς ἀθεΐας θὰ ἐπιχειρήσωμε στὴ συνέχεια τοῦ παρόντος.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΛΕΝΗΣ

σίαν τινὰ τῆς περιοχῆς, οἱ τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, οἱ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κ.λ.π. εἷς τινὰ τοποθεσίαν τῆς περιοχῆς των κ.ο.κ.

Θέματα, μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἀσχοληθῶσιν αἱ διάφοροι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἱερατικαὶ Συνάξεις, θὰ ἤδύναντο π.χ. νὰ κριθῶσι ὡς ἐνδιαφέροντα: α) Ἡ προσωπικότης τοῦ Κληρικοῦ, β) Ὁ Ἱερεὺς πρὸ τοῦ Θεουαστηρίου, γ) Ὁ Ἱερεὺς καὶ τὸ ποιμνίον του, δ) Ὁ Ἱερεὺς ὡς τελετουργός, ε) Ὁ Ἱερεὺς ὡς κοινωνικός ἐργάτης κ.ἄ. Αἱ εἰσηγήσεις καὶ τὰ πορίσματα τῶν Συνάξεων τούτων πολυγραφούμεναι καλὸν θὰ ἦτο νὰ διανέμωνται εἰς τοὺς Ἱερεῖς πρὸς μελέτην.

Νὰ καταρτισθῇ, παρ' ἐκάστη Ἱ. Μητροπόλει, σῶμα ἐξομολόγων ἱερέων, οἵτινες λαμβάνοντες κατεύθυνσιν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου καὶ περιοδεύοντες τὰ χωρία, νὰ ἐξομολογοῦν καὶ παρωθοῦν εἰς λατρευτικὴν ζωὴν τοὺς πιστοὺς, ἀφοῦ προηγουμένως προετοιμάσῃ καταλλήλως τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου, διὰ τὴν ἀνωτέρω ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν, ὁ τακτικὸς ἐφημέριος τοῦ χωρίου.

Νὰ συσταθῇ καὶ ἐμπλουτισθῇ παρ' ἐκάστη ἐνορία «Ἐνοριακὴ Βιβλιοθήκη», ἥτις, ἐνισχυομένη δι' ἀποστολῆς βιβλίων ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πνευματικὴν κατάρτισιν τόσοσ τοῦ ἱερέως, ὅσον καὶ τῶν κατοίκων τῆς ἐνορίας, ἰδίᾳ τοῦ χωρίου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δεόν νὰ διανεμηθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς τμητὴν κόστους ἢ καὶ ἐνίστε δωρεάν, ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτῆς ἐκδοθέντα βιβλία ποιμαντικοῦ ἐνδιαφέροντος, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἐφημέριος νὰ δυνηθῇ εὐχερῶς νὰ προμηθευθῇ ταῦτα καὶ μελετήσῃ, τοῦ δὲ οἰκείου Ἱεράρχου ἐποπτεύοντος καὶ ἐξετάζοντος τὴν ὑπὸ τῶν ἱερέων σπουδὴν τῶν βιβλίων τούτων.

Καλὸν εἶναι, ὅπως καθιερωθοῦν ἐν ταῖς Ἱ. Μητροπόλεσιν ἐβδομαδιαῖαι συνάξεις ἐφημερίων κατὰ περιοχάς, τῶν Κληρικῶν τῶν πλησιεστέρων, δῆλον ὅτι, χωρίων, τοῦ δὲ περισσότερον πεπειραμένου ἐφημερίου κατευθύνοντος τὰς συνάξεις ταύτας. Οὗτος θὰ εὐρίσκηται εἰς στενὴν ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ θὰ κατευθύνηται ὑπ' αὐτοῦ. Θέματα συζητήσεως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀποτελέσουν, λ.χ. ἡ συμμελέτη Ἀγ. Γραφῆς, συμπροσευχὴ, ἀπὸ κοινοῦ μελέτη διαφόρων θρησκευτικῶν βιβλίων, συμπροβληματισμὸς εἰς τὰ διάφορα ποιμαντικά καὶ ἐν γένει θρησκευτικὰ καὶ κοινωνικὰ θέματα τοῦ τόπου καὶ τῆς ἐποχῆς, κ.ἄ. Ὅσακις δὲ θὰ ἀδυνατοῦν νὰ εὐ-

ρουν λύσιν εἰς τὰ προβλήματα των, ἢ ἀμφιβάλλουν διὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἀπόψεών των, δέον οὗτοι νὰ καταφεύγουν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, ὅστις καλὸν εἶναι νὰ διοργανώσῃ ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει συμβούλιον, ἐκ πεπειραμένων Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν, ἐχόντων πρὸ πάντων ἐκκλησιολογικὸν φρόνημα, διὰ τὴν μελέτην Ἱερατικῶν, ἐκκλησιολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων, ἅτινα ἐμφανίζονται κυρίως ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Τὸ συμβούλιον τοῦτο, προεδρεύοντος τοῦ οἰκείου Ἱεράρχου, θὰ ἐρευνᾷ, κατὰ τὸ δυνατόν ἀντικειμενικῶς, τὰ κατὰ καιροὺς ἐμφανιζόμενα τόσον εἰς τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐπαρχίας, ὅσον καὶ εἰς τὸ λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς περιοχῆς πλήρωμα προβλήματα.

Χρήσιμον θεωρεῖται, κατὰ καιροὺς, νὰ ἀποστέλλωνται ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου ποιμαντικά ἐγκύκλιοι, ἐνημερώνουσαι τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ συγχρόνων προβλημάτων καὶ δίδουσαι πρακτικὴν τινα κατεύθυνσιν, θεμελιωμένην βεβαίως θεολογικῶς, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. Θεωρεῖται ὡς ἐπιτυχὲς μέσον ἐπιμορφώσεως ἢ ἀποστολῆ πρὸς τοὺς ἱερεῖς πολυγραφημένων μαθημάτων ἐπὶ συναφῶν πρὸς τὰ ἀνωτέρω θεμάτων καὶ ἢ μεταγενεστέρως εὔρεσις τρόπου ἐξετάσεως τῶν ἱερέων ἐπὶ τοῦ χορηγούμενου πρὸς μελέτην θέματος.

Ἀσφαλῶς καὶ δίκαιον καὶ πρέπον εἶναι, ὅπως γίνηται ἐπιθράβευσις τῶν διακρινομένων ἐπὶ πνευματικότητι καὶ ἱερῷ ζήλῳ ἱερέων.

Ἄλλὰ βεβαίως ἀποτελεῖ μέσον ποιμαντικὸν καὶ ἡ λῆψις «παιδαγωγικῶν» τινῶν μέτρων ἔναντι τῶν ἱερέων ἐκείνων, οἵτινες γίνονται ἐπιλήσιμονες τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς. Ἐνταῦθα δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος πρέπει καταλλήλως νὰ καταστήσῃ συνειδητὴν εἰς τὸν πρεσβύτερον τὴν δικαίαν καὶ ἠθικὴν βάσιν τῶν ἐπιβαλλομένων ἐνίοτε παιδαγωγικῶν λύσεων.

Νὰ ἀντιμετωπισθῇ, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ ἐν πολλοῖς δυσεπίλυτον πρόβλημα τῶν τυχηρῶν, ἅτινα ἐνίοτε καὶ τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ἐποβιβάζουσι καὶ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα σκανδαλίζουσιν.

(Συνεχίζεται) Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ, π.Θ. Μ.Φ.

Η ΕΠΑΝΑΣΥΝΔΕΣΙΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥΝ *

Ἄρχεισαι τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας, ποῦ τὸ ἔδωσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός; Ἄρχεισαι τὴν εἰδικὴν χάριν ποῦ ἔχει δώσει ὁ Κύριος στοὺς ἱερεῖς Του; Ἄρνούμεθα, ἐσὺ καὶ ἐγώ, τὴν ἁμαρτωλὴν μας κατάστασιν; Σβύνουν ὅμως ἔτσι μὲ μιά μονοκονδυλιά, ἐπειδὴ τὸ θέλουμε, τοῦ Θεοῦ οἱ ἐντολές; Ὅταν μίλησε τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, εἶναι φρόνιμον ἡμεῖς νὰ ἀκολουθήσουμε τὴν πολιτικὴν τῆς στρουθοκαμήλου;

Ὅταν σήμερα καὶ διάσημοι ψυχίατροι, ὅπως ὁ Αὐστριακὸς Μαϊρντερ, ὁ Γάλλος Πῶλ Τουρνιέ καὶ πολλοὶ ἄλλοι σὲ ὅλον τὸν κόσμον, ἀποφαίνονται κατηγορηματικὰ ὅτι διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐξομολογήσεως μόνον δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, τί ὠφελοῦν τὰ παραπλανητικὰ λόγια τῆς ἁμαρτίας;

Ὅλοι σχεδὸν ἢ οἱ περισσότεροι ἔχουμε μέσα μας αὐτὰ ποῦ ἡ ψυχιατρικὴ ὀνομάζει «ἀπώθησεις». Ὅταν μίαν πράξιν μας, ἀντίθετον πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, δὲν τὴν ἀνακαινώσουμε οὔτε στὴ μάννα μας, οὔτε στὸν φίλον μας, οὔτε στὸν ἱερέα -πνευματικόν, τότε δημιουργοῦμε τὴν «ἀπώθησιν». Δηλαδή ἀφήνομε τὴν πράξιν μας αὐτὴν νὰ «πέση» σάν τὴν πέτρα στὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ τῆς ψυχῆς μας.

«Στὴν ἀρχὴν, λέγει ὁ Ν. Τσαμπούλας, καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, μιά τέτοια κατακράτησις μᾶς φαίνεται ἀβλαβής. Ἀργότερα ὅμως ἀνώμαλες ἀντιδράσεις ψυχικῆς, διαστροφῆς τοῦ χαρακτήρος, κακῆς συνήθειες ἐμφανίζονται. Εἶναι αἱ ἀντιδράσεις τοῦ «μυστικοῦ» μας. Τὰ ἁμαρτωλὰ «μυστικά» μας δημιουργοῦν ἄγχος, φυγαδεύουν τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, παραμορφώνουν καὶ διαστρέφουν τὸν χαρακτήρά μας, σκληρύνουν τὴν καρδιά μας...».

«Ὅταν, συνεχίζει ὁ καθηγητῆς, ἡ ἐξομολόγησις ἐπαναλαμβάνεται, τὸ άτομον διαφοροποιεῖ τὰς σκέψεις του καὶ τὰς πράξεις του... διατηρεῖ τὴν εὐαισθησίαν τῆς συνειδήσεως. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἀπόκτημα τῆς ἐξομολογήσεως». Διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ὁ Χριστὸς θεμελιώνει τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄν δὲν θέλουμε τὴν συμμετοχὴν μας σ' αὐτό, τοῦλάχιστον

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 176 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Ἀναία: ἀρχαία πόλις τῆς Μ. Ἀσίας, πλησίον τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου, μετὰ τὴν Μαγγησίας καὶ Πριήνης. Ἐπίσκοπος Ἀναίας διετέλεσεν ὁ Ἱερομάρτυς Ὀλβιανός.

Ἀνατολία καὶ «Ἀνατολή»: ὀνομασία τῆς Τουρκίας καὶ εἰδικώτερον τῆς Μ. Ἀσίας, ἄνευ τῆς Θράκης.

Ἀνδριακῆς Ἐπισκοπῆ: 1. ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Παμφυλίας. 2. ἐν Λυκίᾳ, ἐπίγειον τῶν Μύρων.

Ἀντιόου πόλις, Ἀντινούπολις ἢ Ἀντιόχεια: ἐπαρχία τῆς Θηβαΐδος, ἐν τῇ μέσῃ Αἰγύπτῳ, ἀνατολικῶς τοῦ Νείλου ποταμοῦ.

Ἀντιόχεια: 28 πόλεις ἔφερον τὸ ὄνομα. Ἡ «μεγάλῃ» πρωτεύουσα τῆς Συρίας, παρὰ τὸν Ὀρόντην ποταμόν. Ἐν Ἀντιοχείᾳ ἤθλησαν 10.000 μάρτυρες στρατιῶται. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας διεδραμάτισε μέγιστον ρόλον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ διὰ τῶν Ἀγίων, Ἀσκητῶν καὶ Συγγραφέων ἀ-

τῆς, οἵτινες διεκρίθησαν ἐκεῖ. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας περιλαμβάνει τὴν Συρίαν, Ἀραβίαν, Κιλικίαν, Ἰβηρίαν, Μεσοποταμίαν καὶ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἔχει τὰς Μητροπόλεις: Ταρσοῦ καὶ Ἀδάνων, Ἀρκαδίας, Βερροίας, Βύβλου καὶ Βοστρών (ἕως Διβάνου), Ἐπιφανείας, Ἡλιουπόλεως καὶ Σελευκείας, Λαοδικείας, Τριπόλεως καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Ἀντίπα, Ἰερὰ Μονή: παρὰ τὸ Βυζάντιον.

Ἀπάμεια: 1. ἡ παρὰ τὸν Ὀρόντην, ἡ μετέπειτα Πέλλα. 2. ἡ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ τοῦ Πόντου, ἐπὶ τῶν ἄκτῶν τῆς Προποντίδος. 3. ἡ τῆς Πισιδίας, παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Μαιάνδρου. 4. ἡ τῆς Φρυγίας.

Ἀπολλωνία (καὶ Ἀπολλωνιάς): 1. πόλις τῆς Βιθυνίας καλουμένη Λοπάδιον καὶ «Θεοτοκιανὰ», ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Νικομηδείας. 2. τῆς Λυ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 180 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

νὰ μὴ τὸ ἐμποδίζουμε. «Ἡ ἁμαρτία ὁδηγεῖ τὸ ἀνθρώπινο πλᾶσμα ὄχι στὸ μηδέν, ἀλλὰ στὸ τερατῶδες», γράφει ὁ Ὀλ. Κλεμάν. Καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως μᾶς προφυλάσσει ἀπὸ τὴν πορείαν πρὸς αὐτὸ τὸ τερατῶδες.

Σ' αὐτὴ τὴν τιτανικὴν προσπάθειά μας νὰ ἐνώσουμε τίς γκρεμισμένες γέφυρες, σ' αὐτὰ τὰ ἀποφασιστικὰ διὰ τὴν σωτηρία μας δῆγματα ἔχουμε ἄμεση ἀνάγκη ἀπὸ ἐνδοσκοπήσει, ἀπὸ ἐπιμόνο κύτταγμα τοῦ ἑαυτοῦ μας. Στὰ βᾶθη τοῦ εἶναι μας φωλιάζει ἡ αἰτία — ἁμαρτία — ποὺ προκαλεῖ ἀγωνίαν, στενοχωρίαν, ὀδύνην. Ἐκεῖ εἶναι ἡ αἰτία τῶν ψυχικῶν μας μεταπτώσεων καὶ ἀνωμαλιῶν. Ἐκεῖ ὅμως, στὰ βᾶθη μας — μέσα μας, εὐρίσκεται καὶ ὁ Θεός. «Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστί», εἶπεν ὁ Κύριος. Πόσον δίκαιον εἶχε ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος, ὅταν ἔγραφε: «Ἐνδον σκάπτε, ἐνδον βλέπε, ἐνδον ἡ εὐτυχία».

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. Δ. ΚΑΠΕΤΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

δίας, ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Σάρδεων. 3. τῆς Καρίας, ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Ἀφροδισιάδος. 4. τῆς Θράκης, νοτίως τῆς Ἀσχιάλου ἐπὶ τοῦ Ἐδέξεινου, ἢ σημερινῆ Σωζόπολις. 5. τῆς Μακεδονίας Ἀ τῆς Θεο/νίκης. 6. τῆς Ἡπείρου, ἐν ἡ ἦθλησεν Ἰσαυρος.

Ἀπολλωνιάτις : λιμνη εἰς τὴν περιοχὴν Βιθυνίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουν τρεῖς νησιδες, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον μοναί.

Ἄπρω ἢ Ἄπρωσις : Ἐπισκοπὴ ἐν Θράκῃ κληθεῖσα Θεοδοσιούπολις. Ἀρχικῶς ὑπήγετο εἰς τὸν Μητροπολίτην Ἡρακλείας, ἀργότερον ἀνυψώθη εἰς Μητρόπολιν, ὑπήχθη εἰτα εἰς τὴν Ἀξίουπόλεως, μέχρις οὗτου παρήμασε καὶ ἠφανίσθη.

Ἀραβία ἢ Ἀραβικὴ χερσόνησος (νῆσος τῶν Ἀράβων), ἢ κοιτις τοῦ ἀραβικοῦ κόσμου, ἢ μεγάλη χερσόνησος ἀποτελοῦσα τὸ ΝΔ ἄκρον τῆς Ἀσίας, μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Διηγεῖτο εἰς τὴν Ἐρμῆμον, τὴν Εὐδαίμονα καὶ τὴν Πετραίαν Ἀραβίαν.

Ἀργυρόπολις : ἐπισκοπὴ παρὰ τὸ Βυζάντιον. Ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἦδρευον οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Βυζαντίου, οὗ πρῶτος διετέλεσεν ὁ «ἀπόστολος» Στάχυς.

Ἀριανζός : μικρὸν χωρίον τῆς Καππαδοκίας, πλησίον τῆς Ναζιανζοῦ. Ἐν αὐτῷ παρέμεινεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος.

Ἀριβήλ : τὰ ἀρχαία Ἀρβηλα. Πόλις τῆς Ἀδιαβηνῆς παρὰ τὴν σημερινὴν Ἀρμπίλ, ἐν Περσίᾳ.

Ἀρμενία : ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Ἀσίας (ἐν ἡ τὸ Ἀραράτ), διαμοιρασμένη μεταξὺ Τουρκίας, Ἰράν καὶ Ρωσίας. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα, ἣτις ἐπιστήμως ἐδέχθη ὡς θρησκείαν τὸν Χριστιανισμόν. Πρῶτος ἀπόστολος καὶ εὐαγγελιστὴς τῆς χώρας εἶναι ὁ ἀπόστολος Θαδδαῖος καὶ ὁ Ἰούδας. Γρηγόριος δὲ «ὁ φωτιστὴς» εἰργάσθη ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας.

(Συνεχίζεται)

Ἀρσινόη : ἀρχαία ὀνομασία πολλῶν πόλεων ἐν Ἑλλάδι, Κύπρῳ, Ἀσίᾳ καὶ Ἀφρικῇ ἰδρυθεισῶν ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ἄρτα : πόλις τῆς Ἡπείρου, ἐκτισμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου. Πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου. Νῦν πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ καὶ ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης.

Ἐν τῇ πόλει ἔζησεν ἡ βασίλισσα ὄσια Θεοδώρα. Τάφος καὶ ἅγια λείψανα εὕρισκονται ἐν τῷ ἐκεῖσε ὁμωνύμῳ ἱερῷ ναφ. Ἐκ μὲν τῆς πόλεως κατήγετο ὁ νεομάρτυς Ζαχαρίας καὶ Μάξιμος ὁ Γραικός, ἐκ δὲ τῆς περιοχῆς οἱ ὄσιοι Θεοχάρης καὶ Ἀπόστολος Νοῦτα (Τετάρτη Διακαινησίμου).

Ἀσκάλων : μεγάλη πόλις τῶν Φιλισταιῶν, ἢ σημερινῆ (μεσογειακῆ) πόλις καὶ λιμὴν) Ἀσκελον τοῦ Ἰσραήλ, μεταξὺ Γάζης καὶ Ἀζώτου. Ἐν αὐτῇ ἦθλησαν οἱ Ἅγιοι Πέντε μάρτυρες (31 Μαΐου).

Ἄσσοις : πόλις τῆς Μυσίας ἐν Τρωάδι, ἔναντι τῆς νήσου Λέσβου μὲ ἰδίαν ἐπισκοπὴν.

Ἀστυπάλαια : μία ἐκ τῶν Δωδεκανήσων νήσος, ἀποτελοῦσα τμήμα τῆς ἰ. Μητροπόλεως Λέρου, Καλύμνου καὶ Ἀστυπάλαιας. Ἐν τῇ νήσῳ ἔζησεν ἀσκητικώτατα ὁ ὄσιος Ἄνθιμος.

Ἄτρα : κωμόπολις τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦντος τοῦ Πόντου.

Ἄτρώα [Ἀντρώα] : ἰ. μονὴ ἐν Βιθυνίᾳ.

Ἀττάλεια : 1. ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Παμφυλίας ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ΒΑ τῶν Μύρων καὶ Δ τῆς Πέργης, εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς τὸν μυχὸν ὁμωνύμου κόλπου. 2. πόλις τῆς Λυδίας μὲ ἐπισκοπὴν ἐξηρητημένην ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Σάρδεων.

Ἀδουσοταία (Ἀδουσοτούπολις) : πόλις (Σαραγόσσα) τῆς Ἰσπανίας ἐν ἡ ἐγεννήθη καὶ ἐμαρτύρησεν ὁ Διάκονος Βικέντιος.

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

ΠΗΓΗ ΑΓΑΘΩΝ Η ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ *

Φαίνεται δέ, ὅτι ἡ κακὴ αὐτὴ συνήθεια, τῆς μὴ προσελεύσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ὥρας τῆς θείας λειτουργίας, ἦτο ἀρκετὰ διαδεδομένη εἰς τὸν τότε κόσμον, διότι εὐρίσκομεν καὶ ἄλλοῦ παρομοίας διαμαρτυρίας, ὅπως: Ἀποστολικαὶ Διατάξεις, Βιβλ. Β', κεφ. νθ' καὶ Βιβλ. Ζ', κεφ. λα', Χρυσοστόμου «εἰς τὸ προοίμιον τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς» καὶ λόγος η' εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους, καθὼς καὶ λόγος ιη' εἰς τὰς Πράξεις.

Ὁ Θεοδώρητος, δριμύς κατήγορος τῶν νεωτεριζόντων ἢ ἀμελῶν, γράφει: «Πολλὰ ἰσχύει τὰ δάκρυα, ἢ κατάνυξις καί γε πρὸ πάντων καὶ μετὰ πάντων ἢ μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων, περὶ ἧν οὐκ οἶδ' ὅπως, ὑμᾶς ἀμελῶς διακειμένους λίαν θαυμάζω· κἂν μὲν παρῆ Κυριακῇ, προσερχομένους τοῖς μοναστηρίοις, ἐὰν δ' ἐν ἑτέρᾳ (ἡμέρᾳ) γένηται σύναξις, οὐδαμῶς ὑπαντῶνται».

Ἀπὸ τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀποσπάσματα συνάγεται, ὅτι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἠτόνισεν ἡ συνήθεια τῆς καθημερινῆς συνάξεως τῶν πιστῶν διὰ τὴν εὐχαριστίαν καὶ τὴν θεϊαν μετάληψιν, ὥστε οἱ Πατέρες ν' ἀγανακτοῦν, νὰ κατηγοροῦν καὶ νὰ διαμαρτύρωνται διὰ τὴν τοιαύτην ἀμέλειαν ὡς πρὸς τὴν παράδοσιν. Καὶ συνεχίζων, ἐπεξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος: «Ἡ Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ μίαν φορὰν τὸ ἔτος γίνεται, Πάσχα δὲ κάμνομεν, ἧτοι κοινωνοῦμεν, τρεῖς φορὰς τὴν ἑβδομάδα ἢ καὶ τέσσαρας· ἢ διὰ νὰ εἶπω καλλίτερα, ὅσας φορὰς ἡμεῖς θέλομεν, λέγει ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, διότι Πάσχα δὲν εἶναι νηστεία, ἀλλ' ἡ θυσία τοῦ ἄμνου ἢ καθ' ἑκάστην γινομένην σύναξιν· ἀλλ' ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος: «Καὶ γὰρ τὸ Πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός», ὥστε ὁσάκις ἂν μεταλαμβάνῃς μετὰ καθαροῦ συνειδότος, Πάσχα ἐπιτελεῖς· οὐχὶ ὅταν νηστεύῃς, ἀλλ' ὅταν τῆς θυσίας ἐκείνης μετέχῃς». Αὐτὰ γράφει ὁ Θεοδώρητος, ἀκολουθῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου τὴν γνώμην, οὕτινος καὶ ἀπόσπασμα παραθέτει. Προχωρῶν δὲ ὁμιλεῖ περὶ τῆς νηστείας καὶ τοῦ πότε καὶ πῶς αὕτη γίνεται.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 181 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

Ἄναδιφῶντες τὰ προειρημένα βλέπομεν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους οἱ πιστοὶ συνήρχοντο καθημερινῶς, ἤκουον τῶν Γραφῶν, ἔψαλλον ὕμνους καὶ ἐπηκολούθει ἡ κλᾶσις τοῦ ἄρτου καὶ ἡ διανομὴ αὐτοῦ, ἡ μετάληψις, εἰς τοὺς πιστοὺς. Καθὼς καὶ ἡ διανομὴ αὐτῆς διὰ τῶν διακόνων εἰς τοὺς ἀσθενεῖς καὶ κακῶς ἔχοντας. Ἐν συνεχείᾳ ἡ συνήθεια αὕτη ἐχαλαρώθη, ὥστε τέσσαρας φορὰς τὴν ἑβδομάδα ἐγίνοντο αἱ συνάξεις καὶ φυσικὰ ἢ μετάληψις. Πρᾶγμα, πού ὅπως εἶδαμε, προϋξένησε δυσφορίαν εἰς τοὺς Πατέρας, οἱ ὁποῖοι διαμαρτύρονται διὰ τοῦτο.

Δὲν ἀποκλείεται δὲ νὰ συνέβαινον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ τὸ διάστημα τῆς θείας Μεταλήψεως διάφορα ἔκτροπα ἢ ἀσέβειά τινες, αἱ ὁποῖαι ἠνάγκασαν τοὺς Πατέρας νὰ περιορίσουν καὶ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀθρόαν προσέλευσιν εἰς τὴν Κοινωνίαν, δοθέντος ὅτι τότε ἐδίδετο κεχωρισμένως ὁ ἅγιος ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς τοὺς πιστοὺς. Ὑπάρχουν δὲ πολλαὶ Πατερικαὶ συστάσεις, δίδουσαι ὁδηγίαν περὶ τοῦ τρόπου τῆς λήψεως αὐτῶν.

ἌΟχι μόνον ἐλάμβανον τὸν ἅγιον ἄρτον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ τὸν μετέφερον καὶ εἰς τὴν οἰκίαν των: «Ἐφύλαττον καὶ μέρος τοῦ ἁγιασθέντος ἄρτου οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ διὰ πολλὰς αἰτίας, α) ἐπειδὴ δὲν ἐλειτούργουν καθ' ἑκάστην ὡς εἶπομεν, καὶ ὅμως πολλοὶ χριστιανοὶ ἐκοινῶνουν κατὰ πᾶσαν Τετράδα καὶ Παρασκευὴν, ὡς εἶδομεν νὰ ἀναφέρῃ ὁ μέγας Βασίλειος· διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται πάντοτε ἄρτος προηγιασμένος, β) διὰ τοὺς ἀρρώστους, γ) διὰ τοὺς ὁδοιπόρους, οἱ ὁποῖοι μέλλοντες νὰ ταξιδεύσουν ἔπαιρναν μαζί των τὸν ἅγιον ἄρτον διὰ ἐφόδιον, μήποτε τοὺς τύχη ἀνάγκη νὰ μεταλάβωσιν εἰς τὴν ὁδόν, δ) διὰ τοὺς ἀναχωρητάς, οἱ ὁποῖοι εὑρισκόμενοι εἰς τὴν ἔρημον μακρὰν ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας εἶχον μαζί των εἰς τὰ κελλία των ἅγιον ἄρτον, διὰ νὰ μεταλαμβάνωσιν ὅταν θέλωσιν, ε) ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ οἱ λαϊκοὶ αὐτοὶ εἶχον εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν προηγιασμένον ἄρτον καὶ ὅτε ἤθελον μεταλαμβάνον τῇ ἰδίᾳ χειρὶ, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον. (Σύνταγμα Ἀζύμων, σελ. 284).

(Συνεχίζεται)

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΝΟΜΙΚΟΣ

ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΑΙΩΝΙΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

(1393 - 1444)

«Θείας πίστεως όμολογία, μέγαν εϋρατο ή Έκκλησία,
ζηλωτήν σε θεϊε Μάρκε πανεύφημε, υπερμαχοϋντα
πατρώου φρονήματος,

καί καθαιρουντα τοϋ σκότους ύψώματα.

“Θθεν, άφεισιν Χριστόν τόν Θεόν ικέτευε, δωρήσασθαι
ήμιν τοϊς σέ γεραίρουσιν».

Ο έλληνικός λαός, περισσότερο από όποιονδήποτε άλλο λαό, εΐναι εκείνος, που στον χώρο της Ανατολής μπόρεσε να εκτιμήσει την ζεστή και άγνή πίστι και να μεγαλουργήσει με αυτήν. Συνύφανε την ιστορική και πνευματική του ύπαρξι με την οϋσία και την μορφή της, μέσα στους αιώνες, και εϋλογήθηκε τόσο πολϋ από αυτήν, ώστε χάρη στην όρθόδοξη συνείδησί του διατήρησε την αυθυπαρξία του, τó ύψηλό πολιτιστικό του φρόνημα, την ένότητα του. Άπλωσε τὰ φτερά του σ' όλον τόν κόσμον και τέλος, κατόρθωσε να λυτρωθῆ από τόν τουρκικό ζυγό, που τοϋ είχε επιβληθῆ 400 όλόκληρα χρόνια.

Στό να αποκτήσει όμως και να διατηρήσει την όρθόδοξη συνείδησί του ο έλληνικός λαός και να συνταντιστῆ με τὰ ακατάλυτα στοιχεία της, εκτός από την βαθειά του άφοσίωσι, την ιερή του παράδοσι και την άγία Γραφή, συνέβαλαν και οί άγιοι Πατέρες, οί άγιοι μάρτυρες, οί όσιοι και οί πνευματικοί ήρωές του. Μαζί με τόν άνώνυμο όρθόδοξο λαό, ύπῆρχαν και οί τολμηρές εκείνες μορφές τῆς Όρθοδοξίας, που σέ εξαιρετικά κρίσιμες ιστορικές στιγμές τοϋ έλληνισμού και τῆς Έκκλησίας ύψωσαν τó ανάστημά τους και δέν συμβιβάστηκαν με τόν εχθρό. Ωρισαν την Όρθόδοξο διδασκαλία στην καθαρῆ και άνόθευτη πηγή της. Άποσαφήνισαν τó βάθος και την ιστορική δύναμη τῆς άγνης και καθαρῆς πίστεως, ἔτσι ακριβώς όπως «οί Προφήται ειδον, οί Άπόστολοι ἐδίδαξαν και ἡ Έκκλησία παραλαβεν...»).

* Συνέχεια εκ τῆς σελ. 188 τοϋ ύπ' αριθ. 7-8 τεϋχους.

Μεταξὺ τῶν μορφῶν αὐτῶν τῆς γνήσιας καὶ καθαρῆς φωνῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι καὶ ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός, ἐπίσκοπος Ἐφέσου, ποὺ τὴν ἱερὴ μνήμη του ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας πανηγυρικά κάθε χρόνο σὲς 19 Ἰανουαρίου. Ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ὑπῆρξεν ἕνας σοφὸς καὶ αὐστηρὸς ὑπερασπιστὴς τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως. Ὑπέρμαχος τῆς ἱερῆς κληρονομίας μας, τὴν ταραγμένη ἐποχὴ τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως. Ὑπῆρξε μιὰ φωνὴ σταθερὴ καὶ ἐπιμονη, ποὺ κράτησε τὸ βάρος τοῦ κλονισμοῦ καὶ τῆς συγχύσεως τῶν χρόνων ἐκείνων. Βοήθησε στὴν θρησκευτικὴ ἀποσαφήνισι τῶν ὀρθοδόξων καὶ κράτησε σταθερὴ καὶ ἀναμμένη τὴν λαμπάδα τοῦ δόγματος καὶ τῆς ἀγιότητος.

Ἱστορικὰ εἶναι τὰ κείμενα τοῦ θαρραλέου καὶ ἀγωνιστοῦ Πατέρα τῆς Ἐκκλησίας γύρω ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία. Μὲ ἐμπνευσμένους λόγους πρὸς ὄλο τὸν Χριστιανικὸ κόσμον ὕψωνε τὴν φωνὴν του καὶ διέγραφε τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἀπαραβίαστη ἀξία της γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἱερῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ δίνουμε μερικὰ κείμενα ἀναφερόμενα στὴν Ὁρθοδοξία.

«Ἡ Ἐκκλησία. Τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Δὲν τὸ γνωρίζομε δυστυχῶς. Τὴν Ἐκκλησία τὴν παίρνομε σὰν μιὰ Ὑπηρεσία. Ὅπως εἶναι οἱ Δημόσιες καὶ Κρατικὲς Ὑπηρεσίες. Θὰ μᾶς βοηθήσῃ λοιπὸν νὰ καταλάβομε τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία ἢ ἀπάντησι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πιλάτο: «Ἡ βασιλεία ἢ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». Ἡ Ἐκκλησία εἶναι καθεστῶς πνευματικῆς ἀρχῆς καὶ ἐξουσία θεοῦ δικαίου—ἄν καὶ τὰ ὄργανά της εἶναι ἄνθρωποι. Ἄς μὴν τὸ ξεχνᾶμε αὐτό, μήτε οἱ ἄρχοντες, μήτε ὁ λαός. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία ὁμιλεῖ σήμερα, μὲ τὸ θεῖο δικαίωμα, μὲ τὸ οὐράνιο κῦρος καὶ μὲ τὴν πνευματικὴ της ἐξουσία. Μὲ συνειδησι τῆς θέσεώς της στὸν κόσμον καὶ τῆς εὐθύνης της γιὰ τὴν ὀρθὴ πίστι. Κρατεῖ μέσα της τίς ὁράσεις τῶν Προφητῶν καὶ τὴν παράδοσι τῶν Ἀποστόλων. Παίρνει ἐπάνω της τὴ συνειδησι τῶν λαῶν καὶ τὴν πίστι τῶν αἰώνων. Τὴν κατοχυρᾶναι σὲ συνοδικοὺς Ὅρους, τὴν κηρύσσει καὶ τὴν παραδίδει ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες μποροῦμε, καλύτερα ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλο λαό, νὰ καταλά-

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

296. Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν μετὰ τὸ «Εἶδομεν τὸ Φῶς τὸ ἀληθινόν...» ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» καὶ ἐκφώνως «Πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ...». Τὸ νόημα ἔχει αὐτὸ τὸ «Πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ...» χωρὶς τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν»; Μήπως ὀρθότερον εἶναι νὰ λέγωνται καὶ τὰ δύο ἐκφώνως, ὅπως καὶ τὸ πράττουν μερικοὶ ἱερεῖς; (Ἐρώτησις Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Δ.).

Ἡ ἔννοια τοῦ «Πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ...», κατὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ἁγίων μετὰ τὴν θεία μετάληψι ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον εἰς τὴν ἁγία πρῶθαι, εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ δυσκολοερμήνευτα σημεῖα τῆς θείας λειτουργίας. Ἐχουν κατὰ καιροὺς ἐκφρασθῆ διάφορες ἀπόψεις, δεῖγμα

βοῦμε πὼς δὲν πρόκειται γιὰ ρητορεία καὶ θεωρίες. Ἡ ἐθνικὴ μας ἱστορία καὶ ἡ ἐπιβίωσι τῆς φυλῆς μας εἶναι δεμένα μετὰ τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐτσι, πού Ἕλλην καὶ Ὁρθόδοξος νὰ σημαίνῃ σχεδὸν τὸ ἴδιο. Ἡ ὀρθοδοξία, μαζὶ μετὰ τὴν εὐθύνη τῆς ἀποστολικῆς καὶ πατερικῆς παραδόσεως, ἐπῆρε ἐπάνω τῆς καὶ τὴν ἐθνικὴ προστασία τῶν λαῶν τῆς. Κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τῆς Ἐκκλησίας—κι ἄς τὸ ἀρνοῦνται ἐκεῖνοι, πού θέλουν νὰ κόψουν τὶς ρίζες τῶν λαῶν—προστατεύθηκαν οἱ ὀρθόδοξοι λαοὶ ὀλόκληρους αἰῶνες, τῆς Ἐκκλησίας πού, ἄσχετα μετὰ τὶς ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς διαφορὰς τῶν ὀρθοδόξων, ὀνομάζεται καὶ εἶναι Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Αὐτὸς ὁ τίτλος δὲν εἶναι μεροληπτικὸς γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἄδικος γιὰ τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους. Δὲν ἔχει κἄν ἔννοια ἐθνικιστικῆ. Ἀποτελεῖ τὸν ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, πού ἡ γλῶσσα τῆς, ἡ θεολογία τῆς, οἱ διοικητικοὶ τῆς τύποι, ἡ τέχνη καὶ ἡ λατρεία τῆς εἶναι ἑλληνικά. Τὸ σῶμα τῆς ὀρθῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶναι ντυμένον μετὰ ἑλληνικὸ-βυζαντινὸ ἔνδυμα».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

και αυτό της έρμηνευτικής δυσκολίας, που παρουσιάζει ή κατανόησίς του. Άλλά και οι διακυμάνσεις που εμφανίζονται στην λειτουργική εξέλιξι στο σημείο αυτό, είναι σχεδόν πάντοτε γεννήματα της έρμηνευτικής δυσχερείας και προσπάθειες κατανόησεως ή έξομαλύνσεως του πράγματος. Παρά ταύτα θά προσπαθήσωμε, παρακολουθώντας βήμα προς βήμα την πολύπλοκη ιστορία του σημείου αυτού της θείας λειτουργίας, να ιδούμε, με όσο γίνεται περισσότερα σαφήνεια και απλότητα, ποιό είναι το άληθινό νόημά του, όχι όπως τυχόν το θέλομε ήμεεις, αλλά όπως μάς το διαφωτίζει ή λειτουργική μας παράδοσις. Η ιστορία ενός λειτουργικού τύπου είναι πάντοτε ο άριστος οδηγός για την αποκάλυψι του νοήματός του, κατά συνέπειαν και της όρθής πράξεως, του «δέοντος γενέσθαι».

Κατά την αρχαιοτάτη λειτουργική πράξι ή μεταφορά των περισευμάτων των ευχαριστιακών ειδών, μετά την κοινωνία του κλήρου και του λαού, έγινετο από τους διακόνους ή γενικώς τους κληρικούς στο σκευοφυλάκιο ή στα παστοφόρια και άργότερα στην πρόθεσι (όπως σήμερα), χωρίς να λέγεται ίποτε κατά την μεταφορά αυτή. Αυτό μαρτυρείται και από την αρχαιοτάτη λειτουργία των Άποστολικών Διαταγών («και όταν πάντες μεταλάβωσι και πάσαι, λαβόντες οι διάκονοι τα περισσεύσαντα εισφερέτωσαν εις τα παστοφόρια») και από το Πασχάλιον Χρονικόν (Ζ' αιών), τον Θεόδωρο Στουδίτη («Έρμηνεία της θείας λειτουργίας των Προηγιασμένων») και από άλλους αρχαίους συγγραφείς. Μετά έλέγετο ή ευχή της ευχαριστίας επί τη μεταλήψει των τιμίων δώρων, της οποίας προηγούντο, ως συνήθως, σχετικές διακονικές προτροπές προς τον λαό. Μεταξύ κοινωνίας και ευχαριστίας δεν παρενεβάλλετο τίποτε άλλο εκτός από την εύλογία «Σώσον, ο Θεός, τον λαόν σου...», που και αυτή δεν φαίνεται να είναι πολύ παλαιά, αφού δεν άπαντά και στην λειτουργία των Άποστολικών Διαταγών και στις λειτουργίες του αγίου Ίακώβου και Μάρκου. Το «Εύλογητός ο Θεός ήμών — Πάντοτε γυν και άεί...» δεν εύρίσκεται στο σημείο αυτό σε καμμία από τις αρχαίες λειτουργίες, αλλά και ούτε στις βυζαντινές λειτουργίες του Μεγάλου Βασιλείου και του ιερού Χρυσοστόμου και των Προηγιασμένων στην αρχική των μορφή, όπως μαρτυρείται από τα πολύ αρχαία χειρόγραφα και αυτόν τον Βαρβερινό κώδικα 336 του Η' αιώνος. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι δεν υπάρχει ούτε και στα μεταγενέστερα χειρόγραφα των αρχαίων λειτουργιών του αγίου Ίακώβου, Μάρκου, Πέτρου και την Άρμενική λειτουργία, που δέχθηκαν πολλές επιδράσεις από την ύστερα βυζαντινή λειτουργική πράξι.

Πρώτα ἐμφανίζεται ἡ ἐκφώνησις «Πάντοτε νῦν καὶ αἰεί...» (σπανιώτερα μόνον «Νῦν καὶ αἰεί...» — Κῶδ. Πάτμου 105), χωρὶς τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν». Εἶναι δὲ πράγματι περίεργος ἡ ἐκφώνησις αὐτή, ὅχι γιατί δὲν φαίνεται νὰ ἔχη νόημα αὐτοτελῶς (καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἐκφωνήσεις χωρὶς τὴν εὐχὴ δὲν ἔχουν αὐτοτελὲς νόημα, ὅπως π.χ. «Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα...», «Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας...» κ.λ.π.), ἀλλὰ γιατί δὲν ὑπάρχει ἄλλο τέτοιο παράλληλο στὴν λειτουργικὴ μας πρᾶξι, ἐκφωνήσεως δηλαδὴ χωρὶς αὐτοτέλεια, τῆς ὁποίας νὰ μὴ προηγῆται εὐχὴ, ἔτσι ὥστε ἡ ἐκφώνησις νὰ ἀποτελῇ τὴν μελωδικὴν κατάληξι καὶ ἐπισφράγισί της.

Σὲ μεταγενέστερα χειρόγραφα, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 15' αἰῶνος καὶ ὕστερα, βρίσκομε τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» πρὸ τοῦ «Πάντοτε...», ὁπότε κολάζεται κάπως τὸ πρᾶγμα. Ἡ δυσκολία ὅμως μένει, γιατί κατὰ μοναδικὴν ἐξάφρῃσι ἡ νέα φράσις «Εὐλογητὸς... πάντοτε...» πάλι δὲν λέγεται ἐκφώνως ὁλόκληρη, ἀλλὰ μόνον ἡ ἀρχικὴ κατάληξις («Πάντοτε...»), πρᾶγμα τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖ σαφῶς τὴν μεταγενεστέρα σύνδεσι τῶν δύο αὐτῶν φράσεων. Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ χειρόγραφα τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» καθορίζεται νὰ λέγεται «ἡσύχως», «ἡρέμα», «μυστικῶς» ἢ «καθ' ἑαυτὸν» ἀπὸ τὸν ἱερέα, ἐνῶ τὸ «Πάντοτε...» παραμένει «ἐκφώνως» ἢ «εἰς ἐπήκοον». Κατὰ μοναδικὴν ἐξάφρῃσι ὁ κῶδιξ Βυζαντινοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν 13 τοῦ 15' αἰῶνος θέλει καὶ τὰ δύο αὐτὰ «ἐκφώνως». Ἄλλες ὅμως μαρτυρίαι τῶν χειρογράφων περιπλέκουν ἀκόμη περισσότερο τὰ πρᾶγματα: ἀντὶ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν» ἢ παραλλήλως πρὸς αὐτὸ εἰσάγουν ἄλλες φράσεις, ὅπως «Ἰψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός...», ἢ «Ἀνέθῃ ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῶ...», ἢ «Δόξα τῷ πληροῦντι τὰ πάντα Θεῶ...», ἢ «Κύριος ἀνέθῃ εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν...», ἢ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ φωτίζων καὶ ἀγιάζων...», ἢ «Ἰψώσω σε, ὁ Θεός μου ὁ θασιλεύς μου...», ψαλμικοὺς δηλαδὴ κατὰ τὸ πλεῖστον στίχους, τῶν ὁποίων ἐκφώνησις παρουσιάζεται τὸ «Πάντοτε...» καὶ ὅχι τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν». Ὅλη αὐτὴ ἡ ποικιλία τῆς παραδόσεως εἶναι μιὰ πρόσθετος μαρτυρία, ὅτι ἀρχικῶς ὑπῆρχε μόνον τὸ «Πάντοτε...» καὶ ὅτι ἡ δυσχέρεια γιὰ τὴν κατανόησίν του ἔκαμε, ὥστε νὰ ἀναζητῆται γι' αὐτὸ κάποια μυστικὴ πρὸ αὐτοῦ εὐχὴ, ποὺ τελικῶς ἐπεκράτησε νὰ εἶναι τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν».

(Συνεχίζεται)

Φ.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἁγίας Γραφῆς

ΠΡΟΣ ΤΗ ΝΟΗΤΗ ΕΜΜΑΟΥΣ

Βαδίζουμε πολλοὶ ἀπὸ μᾶς πρὸς μίαν Ἑμμαούς, σὰν τοὺς δύο Μαθητάς, τὸν Λουκᾶ καὶ τὸν Κλεόπα. Ὁ Ἄναστημένος περπατᾷ πλάϊ μας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὸν ἀναγνωρίζουμε.

Μὰ δὲν τὸν καταλαβαίνουμε; Ἑμεῖς, ποὺ λεγόμεστε χριστιανοί; Ποὺ τὸν ὑμνοῦν τὰ χεῖλη μας; Ποὺ ἀσπαζόμεστε καὶ προσκυνοῦμε τὴν εἰκόνα του; Ποὺ μελετᾶμε τὴ Γραφή, τὸν λόγο του;

Πικρὴ ἀλήθεια. Οἱ πὸ πολλοὶ ἀκούσαμε ἢ ψάλαμε τὸ ὄμορφο τροπᾶριο τοῦ Πασχαλίου Κανόνος: «ὦ θείας, ὦ φίλης, ὦ γλυκυτάτης σου φωνῆς! Μεθ' ἡμῶν γὰρ ἐπηγγείλω ἔσσεσθαι μέχρι τερμάτων αἰώνων, Χριστέ». Ἀλλὰ δὲν τὸ κάναμε βίωμά μας. Ἡ τὸ κάναμε σπάνια.

Δὲν εἶναι ὑπερβολή. Ποιὸς νοιώθει τὸν Χριστὸ συνοδοιπόρο του ἐδῶ κάτω; Ποιὸς, ἀπηκώντας τὸ ψαλμικὸ «ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ» (Ψαλμ. κβ' 4), ὁμολογεῖ ὅτι ἡ κάθε ἄλλης πραγματικότητος οὐσιαστικώτερη πραγματικότης γι' αὐτὸν εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου δίπλα του;

Τί λογαριάζουμε περισσότερο σ' αὐτὸν τὸν κόσμιο; Τὸν Κύριο ἢ τὰ φόβητρα καὶ τὰ θέλητρα τοῦ «αἰῶνος τούτου»; Μᾶς τὸ καταμαρτυρεῖ ἡ συνείδηση, ἂν δὲν ἔχη πωρωθῆ. Ὅχι Ἐκεῖνον, ἀλλὰ ἐκεῖνα.

Μὲ τὴν παραμικρὴ ἀναποδιά, θλίψη, λιποψυχᾶμε. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν παραμικρὴ χαρὰ αὐτῆς τῆς ζωῆς, πάλι ξεθωριάζει στὰ μάτια μας ἡ μορφή του. Οἱ κεραῖες τῆς εὐαισθησίας μας εἶναι στραμμένες πρὸς ὅ,τι τὸ ἐπίγειο, τὸ ὑλικό. Αὐτὰ μᾶς πτοοῦν ἢ μᾶς ξεπλανεύουν.

Τί σημαίνει αὐτό; Ὅτι ἔχουμε πίστη λειψή. Ὅτι ὁ χριστιανισμὸς μας εἶναι ἐπιδερμικός. Πολλὰ λόγια, ἀλλὰ οὐσία λίγη.

Ἡ Ἁγία μας Ὁρθοδοξία θὰ μπορούσε νὰ ὀριοθῆ ποικιλότηρα. Γιατὶ πολλὰ τὰ φωτεινὰ καὶ καίρια γνωρίσματά της.

“Ένας από τούς πού πετυχημένους όρισμούς της θά ήταν: ή Έκκλησία της Άναστάσεως. Γιατί, όντως, τó φώς και ή δόξα της Άναστάσεως τήν καταυγάζουν άπ’ άκρο σ’ άκρο. Ποιίζουν και δονοϋν τή λατρεία της, φέγγουν άνέσπερα στη ζωή της. Ό άνθρωπος πού άπεργάζεται ή Όρθοδοξία, τó γράψαμε και άλλη φορά, είναι ό «πασχάλιος άνθρωπος». Δηλαδή ό άνθρωπος πού ζή τή χαρά της άπολυτρώσεως, τήν έλευθερία από κάθε νοσηρό θρησκευτικό φόβο, δώρα πού πήγασαν για τó άνθρώπινο γένος από τόν ζωοδόχο Τάφο τού Ίησού.

Αυτό τó βέβαιο αίσθημα θείας αίσιοδοξίας δίνει φτερά στην όρθόδοξη πνευματικότητα, άρχοντιά και εύγένεια στο ήθος της Έκκλησίας μας, σάν σύνολο «πασχαλίων ανθρώπων».

Είμαι ό κυμός τών ποιητικών άνθέων της Ύμνωδίας, ή αύρα πού δροσίζει τόν κάματο τών Άγίων, ή φαιδρή άγερωχία τών Μαρτύρων μπροστά στις βασάνους και τόν σωματικό θάνατο.

«Παρήλθεν», όντως, «ή σκιά τού νόμου, της χάριτος έλθούσης» και για μένα; Η ζωή μου άπαντά: “Οχι και για σένα. Ένα μακρυνό γεγονός μοιάζει για τή στάση πού τηρείς σέ ό,τι αφήνει ό Θεός νά σέ βρῆ. Δέν μπορείς νά πῆς ούτε και μαζί με τόν Σαίξπηρ, «άφοϋ γελαμε άκόμη, τó πᾶν δέν κάθηκε». Δέν είσαι αυγινή, Κυριακάτικη ψυχή. Δέν είσαι «ίλαρός δότης» (Β΄ Κορ. θ΄ 7) στην άναμονή τού Θεού. Δέν είσαι όρθόδοξος χριστιανός.

Μέτρο στις σχέσεις σου με τόν Θεό είναι τó «έκ λύπης», τó «έξ ανάγκης» (ένθ’ άν.). «Έν γῆ έρήμω και άβάτω» ή πορεία σου. Ηχώ είσαι, μα όχι τού Θεού, αλλά τών όσων συμβαίνουν στον κόσμο. Σεισμογράφος ή καρδιά σου όλων αύτῶν. Και πέτρα άπέναντι στον Κύριο.

“Αν άληθινά τόν αγαπούσες, άν άληθινά τόν ένιωθες, ή ξεγνοιαστη άνδρεία σου θά ήταν πολλή. Δέν θά έμοιαζες τού δούλου της Παραβολής, πού έκρυψε τó τάλαντο, γιατί θαρούσε τόν άφέντη του άδικο και σκληρό. Ό Χριστός πού πιστεύεις και παραδέχεσαι, δέν είναι ό Άναστημένος Χριστός. Ζῆς μέσα σέ γνώφο παγερό. Ίδεάζεσαι ένα Χριστό πού δέν είναι ό Χριστός της Έκκλησίας, ή χαρά της.

Αύτά μου κατηγορεί ή ζωή μου. Και, άλλοίμονο, δέν με κάνουν νά ανανήψω.

Σάν τόν Λουκά καί σάν τόν Κλεόπα, δέν ἀναγνωρίζω τόν Κύριό μου. Ἄς ταχύνω λοιπόν τὸ βῆμα μου πρὸς μιάν Ἐμμαούς, γιὰ νὰ τὸν πληροφορηθῶ. Γιὰ ν' ἀνοιξοῦν ἐκεῖ τὰ μάτια μου καὶ νὰ τὸν δῶ «κλώντα τὸν ἄρτον».

Ἄδελφοί μου, ὅσοι μοῦ μοιάζετε, μὴν ἄργοποροῦμε. Ἄς προσευχηθοῦμε στὸν Κύριο, μαζί μετ' τὴν Ἐκκλησία καὶ ἅς τοῦ ποῦμε: «Ἐξάγαγε ἡμᾶς ἐκ σκοτίους καὶ σκιᾶς θανάτου καὶ τοὺς δεσμοὺς ἡμῶν διάρρηξον» (στιχηρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα). Κάνε μας ἀληθινὰ ὀρθοδόξους χριστιανούς. «Ἀναστὰς γὰρ ἀπὸ τοῦ τάφου, καθὼς προεῖπας, ἔδωκας ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ μέγα ἔλεος».

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

— Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α —

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλυμμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.— **Ἐπίκαιρα**.— **Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Αἱ γυναῖκες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Σπεῦσον ἄνευ ἀναβολῆς — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, «Εἰρήνη ὑμῖν». — **Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ**, Ἡ ἀθεΐα χθὲς καὶ σήμερα. — **Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ποιμαντικὰ τινα μέτρα διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον καὶ ἀνύψωσιν τοῦ Ἱ. Κλήρου. — **Πρεσβ. Κων. Δ. Καπετανοπούλου**, Ἡ ἐπανασύνδεσις τῆς φιλίας μετ' τὸν Ἰησοῦν. — **Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον» — **Ἀνδρέου Ν. Νομικοῦ**, Πηγὴ ἀγαθῶν ἢ Μετάληψις. — **Δημ. Φερούση**, Μορφὲς τοῦ γένους. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Πρὸς τὴ νοητὴ Ἐμμαούς.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶν 1, Ἀθήναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.